

Қазақстан Республикасының
Қазақстан Республикасының
Ұлттық Банкі
Ұлттық Банкі

Инфляцияға шолу
2011 жылғы 3-тоқсан

Мазмұны

Мазмұны	2
Негізгі терминдер және ұғымдар.....	3
Графиктердің және кестелердің тізбесі	6
Резюме.....	8
2011 жылғы 3-тоқсанның инфляция болжамын бағалау.....	9
2011 жылғы 4-тоқсандағы инфляция болжамы	9
2012 жылға арналған инфляция болжамы.....	10
Инфляциялық үдерістер.....	12
1.1. Тұтыну бағалары	12
1.3. Базалық инфляция.....	13
1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар.....	15
1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар	15
1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар.....	16
1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі.....	17
2. Инфляция факторлары	19
2.1. Жиынтық сұраныс	19
2.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс	19
2.1.2. Мемлекеттік тұтыну	21
2.1.3. Сыртқы сектор	23
2.2. Өндіріс.....	29
2.3. Еңбек нарығы.....	30
2.3.1. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық.....	30
2.3.2. Жалақы және өнімділік.....	32
3. Ақша ұсынысы	34
3.1. Ақша агрегаттары.....	34
3.1.1. Ақша базасы	34
3.1.2. Ақша массасы.....	35
3.1.3. Айналыстағы қолма-қол ақша.....	36
3.2. Қаржы нарығы.....	36
3.2.1. Резиденттердің депозиттері	36
3.2.2. Экономикаға кредиттер.....	39
3.2.3. Банкттердің активтері мен міндеттемелері.....	41
3.2.4. Қаржы нарығындағы ставкалар	45
4. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары	47
4.1. Ішкі валюта нарығындағы үстемдіктер	49
4.2. Ең төменгі резервтік талаптар.....	51
4.3. Ашық нарықтағы операциялар.....	52
4.4. Тұрақты механизмдер.....	53

Негізгі терминдер және ұғымдар

1-бөлім бойынша. Инфляциялық үдерістер

Инфляция Қазақстан Республикасында Астана және Алматы қалаларында, барлық облыс орталықтарында және қалалар мен аудан орталықтарының таңдаулы топтары бойынша халықтың жеке тұтынуы үшін сатып алынатын тауарлардың және қызмет көрсетулердің бағаларының жалпы деңгейінің өзгеруін сипаттайтын тұтыну бағасы индексі (ТБИ) негізінде есептеледі. Инфляцияны есептеуге арналған тұтыну қоржыны үй шаруашылығы шығыстарының құрылымын көрсетеді және халық тұтынуында неғұрлым үлестік салмаққа ие болып отырған 508 тауар мен қызмет көрсетуді қамтиды.

Базалық инфляция – жекелеген әкімшілік, жағдайға байланысты және маусымдылық сипаттағы факторлардың ықпалынан бағаның қысқа мерзімді біркелкі емес өзгеруін болдырмайтын инфляция.

Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі 2004 жылдан бастап мынадай әр түрлі 5 әдістеме бойынша базалық инфляцияны есептеуді жүзеге асырады:

- 1-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, бензин және көмір бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;
- 2-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, реттелетін қызмет көрсету және энергия ресурстары бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;
- 3-ші базалық инфляция: 5 ең жоғары және 5 ең төмен баға өсімдерін есепке алмағандағы инфляция;
- 4-ші базалық инфляция: trimmed mean - ТБИ есептеу кезінде жиынтық салмағы кемінде 8% және 92%-дан асатын құрамдас бөліктер алынып тасталынады, яғни бағасы анағұрлым өзгерген (өскен немесе төмендеген) тауарлар мен қызметтер ескерілмейді;
- 5-ші базалық инфляция: median CPI - ТБИ есептеу кезінде бағалардың өзгеруі бойынша ранжирленген қатардың ортасында болатынды қоспағанда, бағалардың барлық өзгеруі есепке алынбайды, яғни статистикалық медиана. Median CPI жиынтық салмағы 50%-ға тең немесе асатын бірінші құрамдас бөлік бағасының өзгеруіне тең болады.

2002 жылдан бастап Ұлттық Банк жүргізетін **Кәсіпорындар мониторингі** шеңберінде нақты сектор кәсіпорындарының инфляциялық күтулерін зерттеу жүзеге асырылуда. Бұл зерттеу пікіртерім жүргізілген кәсіпорындар басшыларының кәсіпорындардың өндірістік қызметіне қатысты бағаларымен, оның ішінде өткен және алдағы тоқсандағы дайын өнімге және өндірісте пайдаланылатын шикізат пен материалдарға сұраныс және бағаға қатысты сапалық бағаларымен («көтеріледі», «төмендейді», «өзгеріссіз қалады») сипатталады.

Диффузиялық индекс кәсіпорындардың «көтеріледі» деген жауаптары үлесінің және кәсіпорындардың «өзгеріссіз» деген жауаптары жартысының үлесі сомасы ретінде шығарылады. Бұл индекс қаралып отырған көрсеткіштің өзгеріс динамикасын сипаттайтын жинақталған индикатор болып табылады. Бұл ретте индекстің 50-ден жоғары мәні көрсеткіштің оң өзгерісін, 50-ден төмен мәні теріс өзгерісін білдіреді.

2-бөлім бойынша. Инфляция факторлары

Бюджетке **түсімдерге** кірістер (салық түсімдері, салықтық емес түсімдер, негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер), бюджеттік кредиттерді өтеу, мемлекеттің қаржылық активтерін сатудан түсімдер кіреді.

Бюджеттің шығыстары шығындар (ағымдағы және күрделі), бюджеттік кредиттер, қаржылық активтерді сатып алу болып табылады.

3-бөлім бойынша. Ақша ұсынысы

Ақша базасына (резервтік ақша) Ұлттық Банктің кассаларындағы қолма-қол ақшаны қоспағанда, Ұлттық Банк айналысқа шығарған қолма-қол ақша (Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша), банктердің аударылатын және басқа депозиттері, аударылатын банктік емес қаржылық ұйымдардың депозиттері мен мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдардың Ұлттық Банктегі теңгедегі ағымдағы шоттары кіреді.

Тар ақша базасы банктердің Ұлттық Банктегі басқа депозиттерін есепке алмағандағы ақша базасын білдіреді.

M1 ақша агрегаты айналыстағы қолма-қол ақша сомасы және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың теңгедегі аударылатын депозиттері сомасы ретінде есептеледі.

M2 ақша агрегаты M1 ақша агрегатына плюс теңгедегі басқа депозиттер және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың шетел валютасындағы аударылатын депозиттеріне тең.

Ақша массасы (M3) Ұлттық Банктің және банктердің баланстары шоттарын шоғырландыру негізінде айқындалады. Ол айналыстағы қолма-қол ақшадан және заңды тұлға - резиденттер мен үй шаруашылығы - резиденттердің ұлттық және шетел валютасындағы аударылатын және басқа депозиттерінен тұрады.

Аударылатын депозиттер – барлық депозиттер, бұлар: 1) кез келген уақытта номиналы бойынша айыппұлсыз және шектеусіз ақшаға айналдыруға болатын; 2) чектің, траттаның немесе жиро-тапсырмалардың көмегімен еркін аударылатын; 3) төлемдерді жүзеге асыру үшін кеңінен пайдаланылатын депозиттер. Аударылатын депозиттер тар ақша массасының бір бөлігі болып табылады.

Басқа депозиттерге, негізінен, белгілі бір уақыт кезеңі өткеннен кейін алуға болатын немесе әдеттегі коммерциялық операцияларға пайдалану үшін қолайлылығын азайтатын әр түрлі шектеулері бар және негізінен жинақ ақшасы тетіктеріне қойылатын талаптарға жауап беретін жинақ және мерзімдік депозиттер жатқызылады. Сонымен қатар, басқа депозиттерге сондай-ақ шетел валютасымен көрсетілген, аударылмайтын салымдар мен депозиттер кіреді.

KazPrime индикаторы Қазақстанның банкаралық депозиттерінің KazPrime индикаторын қалыптастыру туралы келісімге қатысушы банктерде банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасын білдіреді. Әрбір баға белгілеуге Келісімге қатысушылардың бірінің депозитіне ақша тарту және орналастыру ставкасы, сондай-ақ ақша орналастыру және тарту көлемі қосылады. Баға белгілеудің ең төменгі көлемі – 150 млн. теңге. Баға белгілеулер арасындағы ең жоғары спрэд – 100 базистік тармақ (жылдық 1,00%). Жобаны іске қосу сәтінде банкаралық депозиттің жүйеленген мерзімі үш ай болады.

4-бөлім бойынша. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы (КҚБ) валюталық саудасаттықтарға **қатысу коэффициенті** Ұлттық Банктің КҚБ-дағы сауда-саттықтың нетто-көлеміне нетто-қатысуының арақатынасы (шетел валютасын сатып алу минус сату) ретінде есептеледі.

Ақша нарығындағы Ұлттық Банк операцияларының сальдосы айналыстағы қысқа мерзімді ноталар, банктердің Ұлттық Банктегі депозиттік және корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар көлемінің өзгеруі және мемлекеттік бағалы қағаздарды сатып алу және сату бойынша нетто-операциялар сомасы ретінде есептеледі.

Графиктердің және кестелердің тізбесі

Графиктер

- 1-график-график. 2011 жылғы инфляция фактісі және болжамы
- 2-график-график. Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 3-график-график. Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 4-график-график. Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 5-график-график. Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 6-график -график. Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындардың бағалары индексінің динамикасы
- 7-график. Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы
- 8-график. Сұраныс пен бағалар өзгерісінің диффузиялық индекстері
- 9-график. Жиынтық сұраныстың құрамдас бөліктерінің ЖІӨ өсуіндегі үлесі
- 10-график. Халықтың шығыстары мен кірістерінің динамикасы
- 11-график. Негізгі капиталға инвестициялар шығыстарының динамикасы
- 12-график. Мемлекеттік бюджеттің орындалуы
- 13-график. Металдардың әлемдік бағасының динамикасы
- 14-график -график. Мұнайдың (Брент), бидайдың (Канада) әлемдік бағаларының динамикасы
- 15-график. Ағымдағы операциялар шотының балансы
- 1-график. Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері
- 17-график. Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбас бағамының динамикасы
- 2-график. Теңгенің еуроға және Ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының динамикасы
- 19-график. Экономиканың негізгі саларының нақты ЖІӨ-нің өсуіндегі үлесі
- 20-график -график. Экономикалық белсенді халықтың құрылымы
- 31-график -график. Нақты жұмыссыздық деңгейі
- 22-график -график. Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының динамикасы
- 4-график. Ақша агрегаттарының динамикасы
- 5-график. Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 6-график. Депозиттердің және сыйақы ставкаларының динамикасы
- 7-график. Заңды тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
- 8-график. Жеке тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
- 9-график. Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы
- 10-график. Заңды тұлғаларға берілген кредиттер динамикасы
- 11-график. Халыққа берілген кредиттер динамикасы
- 12-график -график. Банктер активтерінің динамикасы.
- 13-график -график. Банктер активтерінің құрылымы
- 14-график -график. Банктер міндеттемелерінің динамикасы
- 15-график -график. Банктер міндеттемелерінің құрылымы
- 16-график -график. KazPrime индикаторының динамикасы
- 17-график -график. РЕПО операциялары бойынша ставкалар динамикасы
- 18-график -график. Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы
- 19-график -график. Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары
- 20-график. Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтары
- 21-график. Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі

- 22-график. Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасына қатысу коэффициенті
- 23-график. Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы
- 24-график. Қысқа мерзімді ноттарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік
- 25-график. Айналыстағы қысқа мерзімді ноттар
- 26-график. Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және ставкалары
- 27-график. Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттер бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі
- 28-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларының көлемі
- 29-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операциялары бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі

Кестелер

- 1-кесте. Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі
- 2-кесте. Ұлттық Банк активтерінің және пассивтерінің өзгеру динамикасы
- 3-кесте. Ақша массасы өзгерістерінің динамикасы
- 4-кесте. Резиденттер депозиттерінің өзгеру динамикасы

Резюме

2011 жылғы 3-тоқсанда инфляция 1,1% (2010 жылғы 3-тоқсанда – 0,8%) деңгейінде қалыптасты, 2011 жылғы қыркүйектің қорытындылары бойынша инфляция 8,7% (2010 жылғы желтоқсанда – 7,8%) болды.

Қазақстанда 2011 жылғы 3-тоқсанда инфляциялық үдерістердің қалыптасуы монетарлық факторлар тарапынан ең аз ықпал ету аясында жүрді. Мәселен, 2011 жылғы шілде-қыркүйекте ақша массасының өсуі 4,9% құрады, ақша базасы 0,2% тарылды.

Әлемдік тауар нарықтарындағы бағалардың, оның ішінде Қазақстан экспортының негізгі позициялары бағаларының жоғары деңгейінің сақталуы қатар жүрген тұрақсыз ахуал, халық табысының тұрақты өсуі, жанар-жағар материалдар нарығындағы тапшылық 2011 жылғы 3-тоқсанда инфляция өсуінің негізгі факторлары болды.

Сонымен қатар, экономикадағы инфляциялық қысымның сақталуына сондай-ақ экономикадағы іскерлік белсенділіктің ұлғаюы себепші болады. 2011 жылы Қазақстанның экономикасы дамудың айтарлықтай жоғары қарқынын көрсетті. Мәселен, 2011 жылғы 1-жартыжылдықта ЖІӨ нақты өсуі 6,9% болды. Бұл ретте өндірістің өсуі тау-кен өндіруші және өңдеуші өнеркәсіпті, сауданы, көлікті, байланысты және құрылысты қоса алғанда, іс жүзінде барлық салалар бойынша байқалды.

Ұлттық Банк баға тұрақтылығын, теңгенің айырбастау бағамының тұрақтылығын және елдің қаржы секторының тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған 2011 жылға арналған ақша-кредит саясатының негізгі бағыттарына сәйкес шаралар қабылдайды.

2011 жылы инфляцияның кейбір үдеуі аясында, сондай-ақ инфляциялық күтулерге ықпал ету мақсатында Ұлттық Банк ресми қайта қаржыландыру ставкасын 2011 жылғы 9 наурыздан бастап 7,5%-ға дейін көтеру туралы шешім қабылдады. 2011 жылғы 3-тоқсанда ресми қайта қаржыландыру ставкасы, сондай-ақ банктердің Ұлттық Банктегі депозиттері бойынша пайыздық ставкалары өзгерген жоқ.

2011 жылғы 31 мамырдан бастап ең аз резервтік талаптар нормативі банктердің ішкі міндеттемелері бойынша 2,5%-ға және банктердің өзге міндеттемелері бойынша 4,5%-ға дейін көтерілді (бұрын – тиісінше 1,5% және 2,5%).

Ұлттық валютаның тұрақтылығын қамтамасыз ету шеңберінде Ұлттық Банк теңгенің айырбас бағамына қатысты ахуалды үнемі қадағалап отырады. Теңгенің айырбас бағамының басқарылатын өзгермелі режимге өту кезеңнен бастап 2011 жылғы 28 ақпаннан бастап ішкі валюта нарығындағы ахуал тұрақты болып қалып отыр. Бұл ретте әлемдік қор нарығындағы тұрақсыз ахуал Қазақстандағы валюта нарығының қатысушыларына ықпал етті. Бұл теңгенің АҚШ долларына қатынасы бойынша айырбастау бағамының кейбір құбылмалылығымен қатар жүрді. Бұл ретте 2011 жылғы қыркүйекте теңгенің шамалы әлсіреуі байқалды.

Ақша нарығында қысқа мерзімді өтімділікті реттеуді Ұлттық Банк қысқа мерзімді ноттарды эмиссиялау және банктерден депозиттер тарту арқылы жүргізеді. Осы операциялардың көлемі 2011 жылғы 3-тоқсанда жоғары болып қалды. Сонымен қатар, неғұрлым ұзақ мерзімге артық өтімділікті алу мақсатында Ұлттық Банк 2011 жылғы 3-тоқсанда 9 айлық айналыс мерзімі бар қысқа мерзімді ноттарды шығаруға кірісті.

Ұлттық Банк олардың ағымдағы өтімділігін қолдау үшін қайта қаржыландыру заемдарын берді, бұл ретте оларға сұраныс шектеулі болып қалды.

2011 жылғы 3-тоқсанның инфляция болжамын бағалау

2011 жылғы 3-тоқсанда инфляцияның нақты қалыптасқан деңгейі (1,1%) «Инфляцияға шолудың» алдыңғы басылымында жарияланған болжамнан төмен болды (0,6-0,8%). Инфляция шілде-тамызда болжамдық мәндерден жоғары, ал қыркүйекте төмен болып қалыптасты.

Бағаның негізі өсімі 2011 жылғы 3-тоқсанда азық-түлікке жатпайтын тауарларға және ақылы қызмет көрсетулерге тиесілі болды. Олардың құрылымында жанар-жағар май материалдарының, көлік және білім беру қызметтерінің, тұрғын үй-коммуналдық қызмет көрсетулердің қымбаттауын атап көрсетуге болады.

2011 жылғы 3-тоқсанда азық-түлік тауарлары 0,1% арзандады, оның ішінде жеміс-көкөніс өнімінің, қантың бағасы төмендеді. Өткен жылдардың динамикасын талдай отырып, осы тауарлар бағасының төмендеуі осы кезеңге тән екендігін атап өткен жөн, өйткені бұл маусымдық факторымен байланысты.

2011 жылғы 3-тоқсанда инфляцияның қалыптасуына негізгі үлес ақылы қызмет көрсетуге тиесілі болды, ол білім беру қызметтерінің, тұрғын үй-коммуналдық саладағы қызмет көрсетулердің қымбаттауы нәтижесіне болды. Бұл, бірінші кезекте, жаңа оқу жылының басталуына және жылыту маусымына дайындыққа байланысты болды.

Инфляцияның жылдық көрсетумен нақты деңгейі 2011 жылғы қыркүйектің қорытындысы бойынша (8,7%) сондай-ақ «Инфляцияға шолудың» алдыңғы шығарылымында жарияланған болжамдық мәннен (8,2-8,4%) жоғары болды.

2011 жылғы 4-тоқсандағы инфляция болжамы

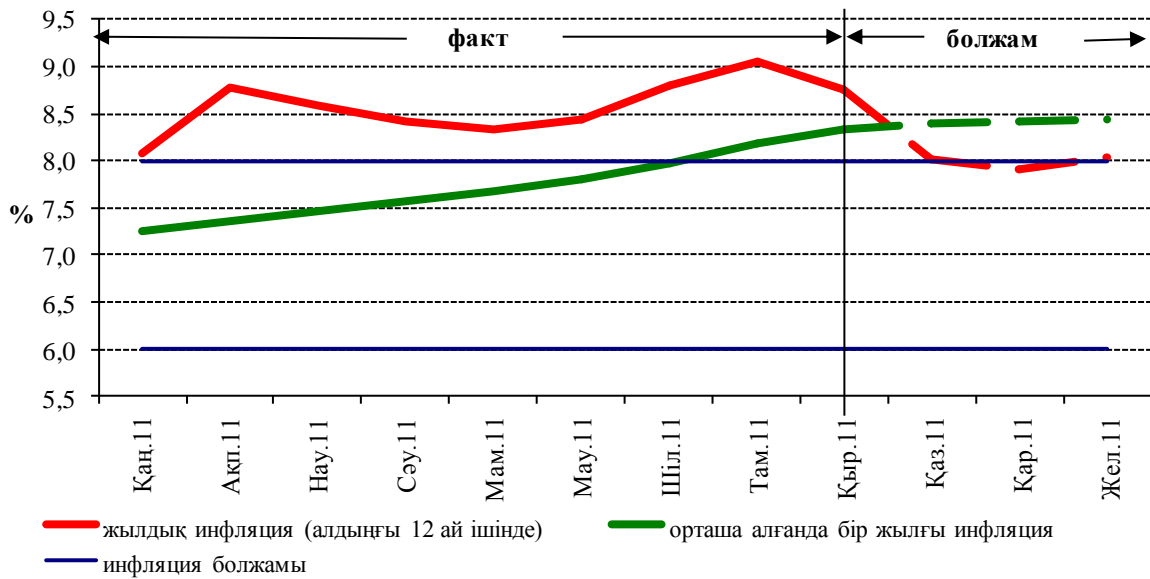
2011 жылғы 4-тоқсанда инфляция 1,5-1,7% шегінде болады деп күтілуде (2010 жылғы 4-тоқсанда нақты инфляция 2,4% деңгейінде қалыптасты). Бұл 2011 жылғы желтоқсандағы 7,8-8,0% жылдық инфляцияға сәйкес келеді (1-1-график).

Әдетте, тұтыну нарығындағы ахуал жылдың соңғы айларында бағалардың көтерілуімен сипатталады. Бұл маусымдылық факторына және мерекелерге байланысты тұтынушылық сұраныстың жандануына байланысты. 2011 жылғы қазан-желтоқсанда жеміс және көкөністер, жұмыртқа, сүт және ет өнімдері, киім және аяқ киім сияқты тауарлардың, тұрғын үй-коммуналдық қызметтің жекелеген түрлерінің бағалары өседі.

Сонымен қатар, мұнайдың әлемдік бағасының тұрақты өсу динамикасының ұзақ мерзімді кезеңде сақталуы елдің ішіндегі отын және жанар-жағар материалдар бағасының қалыптасуына қысым көрсететін болады. Осы тауарлардың тауарлар мен қызмет көрсетудің жекелеген түрлері өндірісінде пайдаланатындығын ескере отырып, бұл өндіріс шығындарының және тиісінше, тауарлар мен қызмет көрсетудің түпкілікті құнының өсуіне ықпал ететін болады.

1-график

2011 жылғы инфляция фактісі және болжамы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2012 жылға арналған инфляция болжамы

2012 жылы тұтынушылық нарықтағы ахуал жалпы алғанда тұрақты болып қалады. Бұл ретте инфляциялық үдерістерді қалыптастыру экономикадағы үдеп келе жатқан жиынтық сұраныс аясында жүретін болады. Осы фактіге нақты экономикадағы өндірістің өсуі, халықтың ақшалай кірістерінің тұрақты түрде көбеюі, жұмыссыздықтың төмендеуі, банк секторының кредиттік белсенділігінің ақырындап қалпына келуі ықпал етпек. Бұдан басқа, тауарлар мен қызметтердің жекелеген нарықтарындағы бәсекелестіктің төменгі деңгейі инфляциялық үдерістердің қалыптасуына теріс ықпал ететін болады.

Монетарлық факторлар тарапынан инфляцияға барынша төмен әсер ететіні ескеріліп, Қазақстанның тұтынушылық нарығындағы баға тұрақтылығын қамтамасыз ету мәселелері Ұлттық Банк пен Үкіметтің бірлескен күш-жігерімен шешілетін болады.

2012 жылы Ұлттық Банк баға тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған ақша-кредит саясатын жүргізуді жалғастырады. Ұлттық Банк, өз тарапынан, барлық қажетті құралдарды иелене отырып, аталған мақсатқа ақша-кредит саясатының тиісті шараларына қол жеткізуді қамтамасыз етеді. Ұлттық Банктің ақша-кредит саясаты қалыптасқан макроэкономикалық жағдайларға бара-бар болады. Экономикадағы ақша ұсынысы экономиканың өсуіне сәйкес келетін деңгейде сақталады.

Ұлттық Банктің пайыздық саясаты Ұлттық Банк ставкаларының дәлізі шеңберінде қысқа мерзімді құралдардың ақшалай нарығында нарықтық ставкаларды ұстап тұруға бағытталатын болады.

Ұлттық Банктің валюталық саясат саласындағы іс-шаралары жүйелі түрде өзгеріп тұратын әлемдік конъюнктура жағдайларында отандық өндірістің бәсекеге қабілеттілігіне жағымсыз әсер етуі мүмкін ұлттық валютаның нақты бағамының елеулі ауытқуларына жол бермеуге бағытталатын болады. Ұлттық Банк теңге бағамының бейімділігін арттыру мақсатында валюталық нарыққа өзінің қатысуын одан әрі қарай төмендетуге тырысатын болады.

2012 жылғы 1-тоқсанға арналған инфляция болжамы 2,8-3,0%-ды (2011 жылғы 1-тоқсанда нақты инфляция 3,7% болды) құрайды. Тұтастай алғанда, бұл деңгей

алдыңғы жылдарға тән қаңтар-наурыз айларының инфляциялық үдерістеріне сәйкес келеді. Бұл күтулер ең алдымен, жақын арадағы инфляцияның қалыптасуы ауысымдылық факторының ықпалына байланысты болмақ.

2012 жылғы наурыз айының қорытындылары бойынша инфляция 7,2-7,4% деңгейінде күтіледі.

Инфляциялық үдерістер

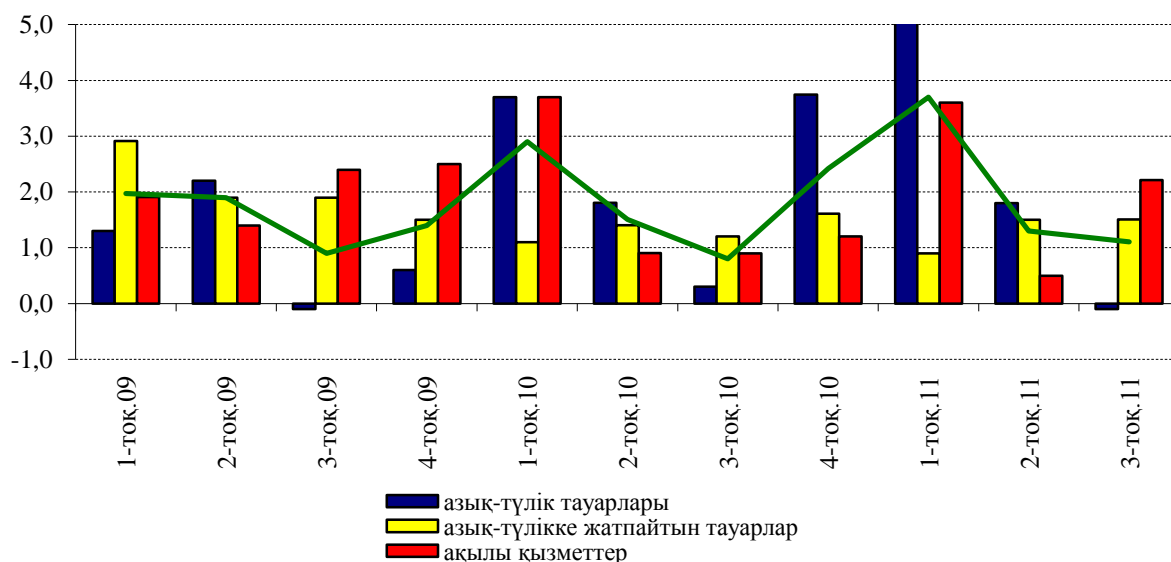
1.1. Тұтыну бағалары

2011 жылғы 3-тоқсанда 2011 жылғы 2-тоқсандағы көрсеткіштермен салыстырғанда инфляция қарқынының аздап төмендегені жалғасын тапты, бұл ретте 2010 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда инфляция барынша жоғары деңгейде қалыптасты. 2011 жылғы 3-тоқсанда инфляция 1,1% деңгейінде (2010 жылғы 2-тоқсанда – 1,3%) қалыптасты.

2011 жылғы 3-тоқсанда инфляция қарқынының аздап бәсеңдеуі азық-түлік тауарларына бағаның 0,1%-ға төмендеуіне байланысты болды. Азық-түлікке жатпайтын тауарлар 1,5%-ға, ақылы қызметтер 2,2%-ға қымбаттады (2-график).

2-график

Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2011 жылғы 3-тоқсанда баға өсуінің баяулауы мынадай тауарларға тиесілі болды: жарма – 2011 жылғы 2-тоқсандағы 14,0%-дан 0,6%-ға дейін, қант – 2,5%-дан баға төмендегенге дейін 7,4%-ға, бидай ұны – 3,6%-дан 0,1%-ға дейін, макарон өнімдері – 3,0%-дан 0,5%-ға дейін, жемістер және көкөністер – баға төмендегеннен бастап 0,3%-дан баға төмендегенге дейін 13,7%-ға төмендеді.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында 2011 жылғы 3-тоқсанда жанар-жағармай материалдарына бағаның өсуі, бірақ аз қарқынмен өсуі жалғасты. Мысалы, бензин бағасы 3-тоқсанда 7,2%-ға (2011 жылғы 2-тоқсанда – 11,5%-ға), дизель отыны 9,1%-ға (12,1%-ға) өсті.

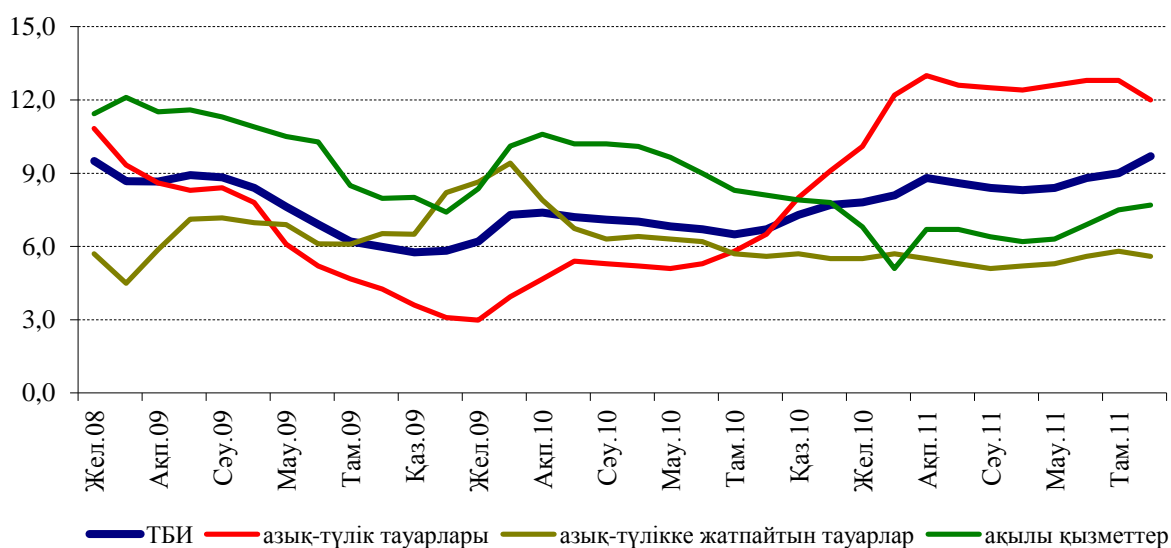
Ақылы қызметтер тобында тарифтер өсуінің жылдамдағанын атап өткен жөн. Білім беру қызметтеріне бағаның өсу қарқыны 2011 жылғы 2-тоқсандағы 0,8%-дан 2011 жылғы 3-тоқсанда 8,4%-ға, жоғары білімге ақының өсуіне байланысты 13,4%-ға біршама жылдамдады. Сондай-ақ көлік қызметтеріне 2011 жылғы 3-тоқсанда 5,2%-ға (2011 жылғы 2-тоқсанда – 2,3%-ға), оның ішінде автомобиль қызметі 6,7%-ға (1,5%-ға) өсті. ТКШ қызметтері 1,5%-ға (0,5%-ға), оның ішінде тасымалданатын газ – 3,7%-ға

(1,3%-ға), сұйытылған газ – 6,2%-ға (3,3%-ға), суық су – 2,9%-ға (0,2%-ға) және қоқыс жинау – 2,8%-ға (4,1%-ға) қымбаттады.

2011 жылғы қыркүйектің қорытындысы бойынша инфляция жылдық көрсетуде 8,7%-ды (2010 жылғы желтоқсанда – 7,8%) құрады. 2011 жылғы қыркүйекте жылдық инфляция қарқынының жеделдеуіне азық-түлік тауарларының 12,0%-ға (10,1%) қымбаттауы себепші болды. Азық-түлікке жатпайтын тауарлардың бағасы 5,6% (5,5%), ақылы қызметтер – 7,7% (6,8%) қымбаттады (3-график)

3-график

Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

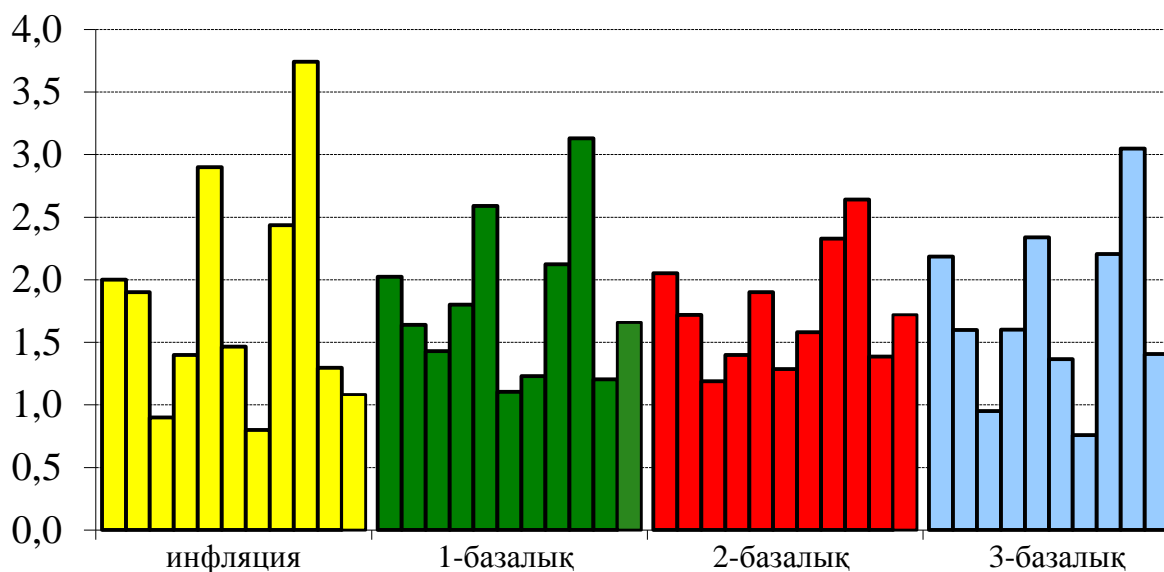
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.3. Базалық инфляция

2011 жылғы 3-тоқсанда базалық инфляция көрсеткіштері өткен тоқсанмен салыстырғанда өсудің анағұрлым жоғарғы қарқынын көрсетті. Ерекшелік тек 3-базалық инфляцияда болды. Бұл ретте 2010 жылғы тиісті тоқсанмен салыстырғанда базалық инфляцияның барлық көрсеткіштері барынша жоғары деңгейде қалыптасты (4-график).

4-график

Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы (өткен кезеңге %-бен)

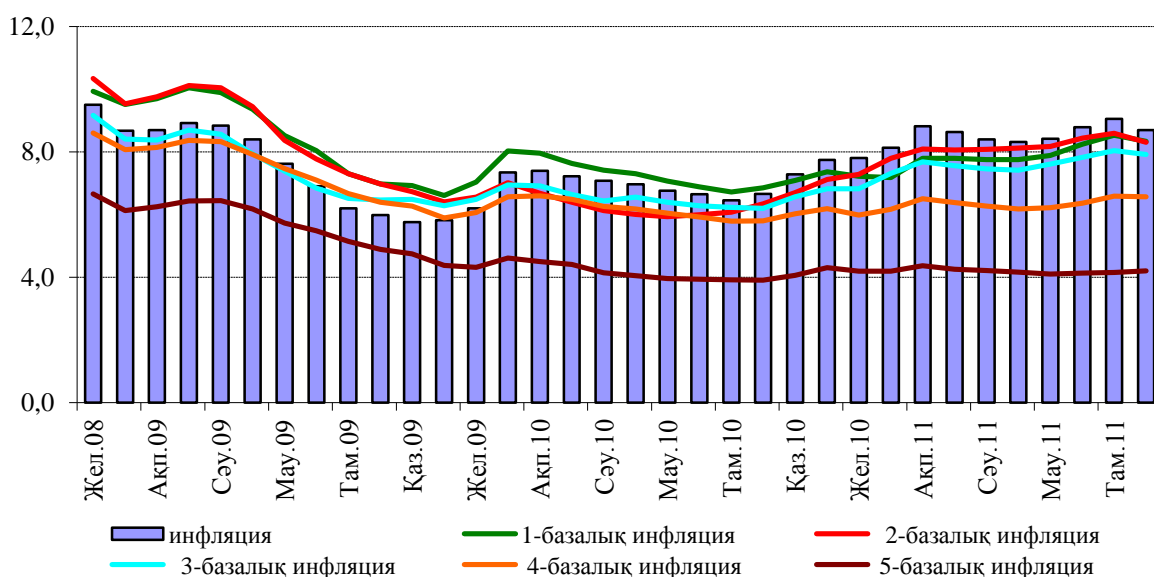

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2011 жылғы шілде-қыркүйекте базалық инфляцияның көрсеткіштері жылдық көрсеткіште түрлі бағыттағы динамиканы көрсетті. 5-базалық инфляция 2011 жылғы 3-тоқсанда үдеді. Базалық инфляцияның қалған көрсеткіштері 2011 жылғы шілде-тамызда біраз үдеу қарқынынан кейін қыркүйекте біртіндеп бәсеңдей бастады. Бұл ретте базалық инфляцияның барлық көрсеткіштері 2011 жылғы қыркүйектің қорытындысы бойынша жалпы инфляциямен салыстырғанда анағұрлым төмен деңгейде қалыптасты.

2011 жылғы қыркүйекте жылдық көрсетудегі базалық инфляцияның барлық көрсеткіштері 2010 жылғы желтоқсанның көрсеткіштерімен салыстырғанда барынша жоғары деңгейде қалыптасты. Бұл экономикадағы инфляциялық аяның сақталуын көрсетеді, бұл ретте монетарлық факторлардың инфляцияға ықпалы шамалы болды (5-график).

5-график

**Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
(өткен жылдың тиісті айына %-бен)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар**1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар**

2011 жылғы 3-тоқсанда өнеркәсіп өнімдерін өндіруші кәсіпорындардың бағалары 0,2%-ға (2010 жылғы 3-тоқсанда - өсу 0,9%) төмендеді. Өндірілген өнім құнының бағасы 0,3%-ға азайды, бұл ретте оның құрамындағы аралық тұтыну өнімінің бағасы 0,6%-ға арзандады, өндіріс құралдары – 2,1%-ға қымбаттап, тұтыну тауарларының бағасы 1,2%-ға өсті. Өндірістік сипаттағы қызметтердің бағасы 2,0%-ға қымбаттады.

2011 жылғы шілде-қыркүйекте тау-кен өндіру өнеркәсібі кәсіпорындары салаларының бағалары бәсеңдеді. 2011 жылғы 1-тоқсандағы 16,1%-ға бағаның өсуінен кейін 2011 жылғы 2-тоқсанда баға 9,6%-ға, 2011 жылғы 3-тоқсанда 1,0% төмендеді (2010 жылғы 3-тоқсанда төмендеу 0,2% болды).

2011 жылғы 3-тоқсанда энергия ресурстарының құны осының алдындағы тоқсандағы 10,5%-ға өсуден кейін 1,2%-ға (2010 жылғы 3-тоқсанда – өсуі 1,5%) төмендеді. Энергия ресурстарының құрамында мұнай өндіру бағасы 1,5%-ға (2010 жылғы 3-тоқсанда – өсуі 2,2%) төмендеді, газ конденсатының құны – 1,4%-ға (төмендеуі 2,5%) азайды.

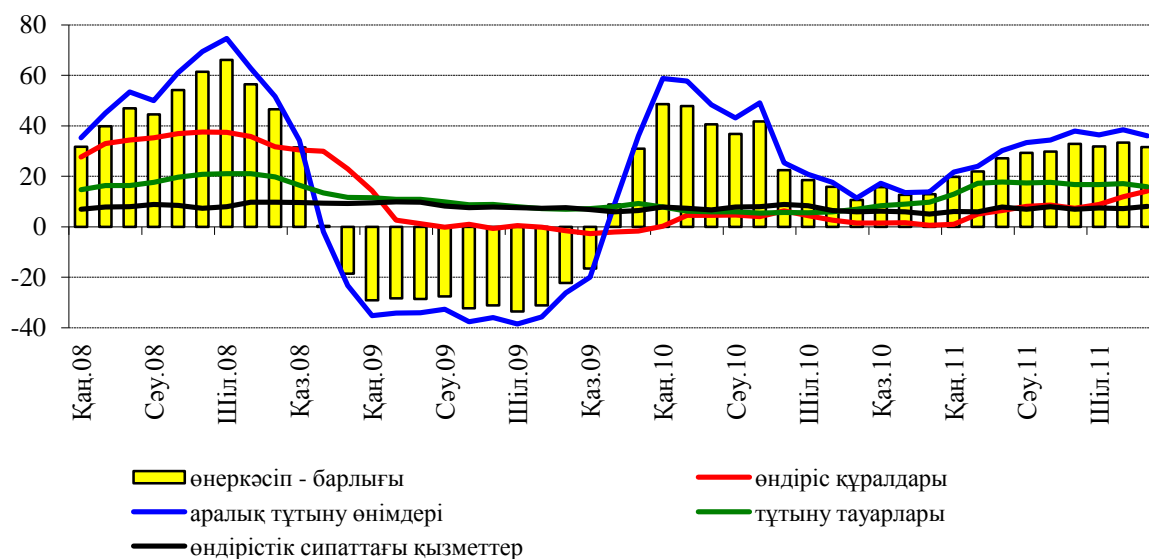
Өңдеуші өнеркәсіптегі бағаның өсу қарқыны 2011 жылғы 3-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда 2,6%-дан 1,4%-ға дейін бәсеңдеді (2010 жылғы 3-тоқсанда – өсу 3,0%). Металлургиялық өнеркәсіптегі бағалар 0,9%-ға көтерілді, азық-түлік өнімдерін өндіру 1,1%-ға арзандады, мұнай өңдеу өнімдерінің бағасы 2,9%-ға өсті.

Электрмен жабдықтауда, газ, бу беруде және ауаны желдетуде 2011 жылғы 3-тоқсанда бағаның аздап өсуі байқалды, ол 0,5% (2010 жылғы 3-тоқсанда – өсуі 0,7%) болды.

2011 жылғы қыркүйекте өнеркәсіп өндірісінде жылдық көрсетуде бағаның өсуі (2011 жылғы қыркүйекте 2010 жылғы қыркүйекке қарағанда) 31,6%-ды құрады (6-график).

6-график

Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындар бағалары индексінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

Өндірілген өнім жылдық көрсетуде 33,5%-ға, оның ішінде аралық тұтыну өнімдері – 36,0%-ға, тұтыну тауарлары – 15,8%-ға, өндіріс құралдары – 14,2%-ға қымбаттады. Өндірістік сипаттағы қызметтер 8,1%-ға қымбаттады.

1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар

2011 жылғы 3-тоқсанда барлық арналар бойынша сатылған ауыл шаруашылығы өнімдерінің бағасы 3,3%-ға (2010 жылғы 3-тоқсанда – өсу 4,6%) төмендеді. Ауыл шаруашылығындағы бағалар динамикасы өсімдік шаруашылығы өнімдерінің арзандауы әсерінен қалыптасты.

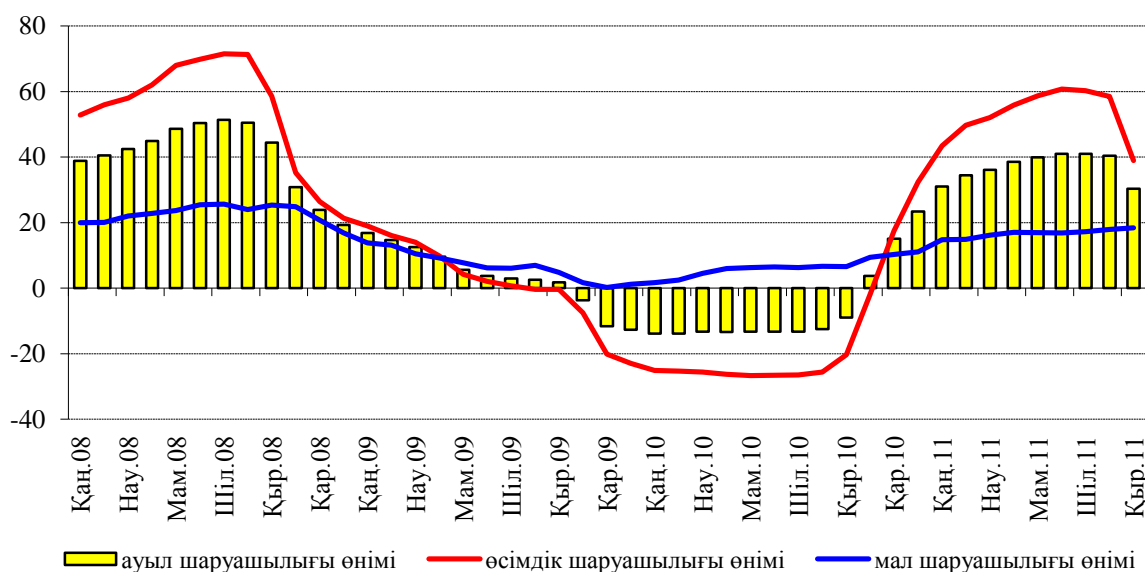
2011 жылғы шілде-қыркүйекте өсімдік шаруашылығының өнімдері 7,3%-ға арзандады (2010 жылғы 3-тоқсанда – өсуі 7,2%), бұл ретте өсімдік шаруашылығының құрамында дәнді дақылдардың бағасы 7,9% азайды, көкөністің бағасы 8,6% арзандады, картоп бағасы 7,5%-ға арзандады.

2011 жылғы 3-тоқсанда мал шаруашылығы өнімдері 2,6%-ға қымбаттады, мұнда 2011 жылғы 1-тоқсанда өсу 7,7% болды, 2011 жылғы 2-тоқсанда төмендеу 0,8%, ал 2010 жылғы 3-тоқсанда өсу 1,3% болды. 2011 жылғы шілде-қыркүйекте мал және құс еті 2,6%-ға өсті, шикі сүттің құны 1,6%-ға төмендеді, жұмыртқа 10,6%-ға қымбаттады.

2011 жылғы қыркүйектің қорытындысы бойынша ауыл шаруашылығы өнімінің бағасы жылдық көрсетуде 30,3%-ға көтерілді. Бұл ретте өсімдік шаруашылығы өнімі 38,9%-ға қымбаттады, мал шаруашылығы өнімінің бағасы 18,4%-ға өсті (7-график).

7- график

Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы (өткен жылғы тиісті айға %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі

2011 жылғы 3-тоқсанда кәсіпорындардың дайын өніміне деген сұраныс тұтастай алғанда экономиканың нақты секторы бойынша аз қарқынмен болса да, өсуін жалғастырды: мұны дайын өнімге сұраныстың өзгеру диффузиялық индексі куәландырады, ол 54,5 (2-тоқсанда – 56,7) төмендеді. Көрсеткіштің өсуі өніміне сұранысы ұлғайған кәсіпорындар үлесінің 25,4%-ға дейін (2-тоқсанда – 29,1%) елеулі азаюы және сұраныстың төмендеуін атап өткен кәсіпорындар үлесінің 16,4%-ға дейін (2-тоқсанда – 15,8%) шамалы ұлғаюы есебінен болды.

Сұраныстың төмендеуі ауыл шаруашылығында байқалды, диффузиялық индекс 48,7 дейін түсті. Өндеуші өнеркәсіпте, «көлік және байланыс» және «құрылыс» салаларында сұраныстың өсуінің елеулі баяулауы байқалды. Сұраныстың өсуі тек «қонақ үйлер және мейрамханалар» салаларында байқалды.

2011 жылғы 4-тоқсанда дайын өнімге сұраныстың бұдан әрі өсуінің тежелуі мынадай қарқынмен күтіледі: сұраныстың өзгеруінің диффузиялық индексі 53,2 белгіге дейін түсті. Сұраныстың анағұрлым төмендеуін құрылыс, өндеуші өнеркәсіп және «қонақ үйлер және мейрамханалар» салалары күтуде.

2011 жылғы 3-тоқсанда кәсіпорындардың дайын өнімі бағасының өсу қарқыны өткен тоқсанмен салыстырғанда төмендеді: дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі бағасының төмендеуін атап өткен кәсіпорындар санының 8,4%-ға дейін (2-тоқсанда – 5,8%) ұлғаюы есебінен 58,3 белгісіне дейін (2-тоқсанда – 5,8) төмендеді.

Дайын өнім бағасының өсу қарқынының төмендеуі ұлғаюы байқалған «жылжымайтын мүлікпен операциялар, жалға алу және кәсіпорындардың қызметі» салаларына басқа экономиканың барлық салаларында байқалды. Өсу қарқынының анағұрлым төмендеуі өндеуші және өндіруші өнеркәсіпте байқалды. Ауыл шаруашылығында баға елеулі төмендеді: диффузиялық индексі 4,33 болды.

2011 жылғы 4-тоқсанда бағаның өсу қарқынының бұдан әрі баяулауы күтіледі: дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі 56,9 болды. Дайын өнім бағасының өсу қарқынының баяулауын көптеген салалардың кәсіпорындары, ал баға өсуі

қарқынының анағұрлым төмендеуін сауда және құрылыста күтуге болады. Тек өндіруші өнеркәсіптің кәсіпорындары ғана баға өсуі қарқынының шамалы ұлғаюын күтеді.

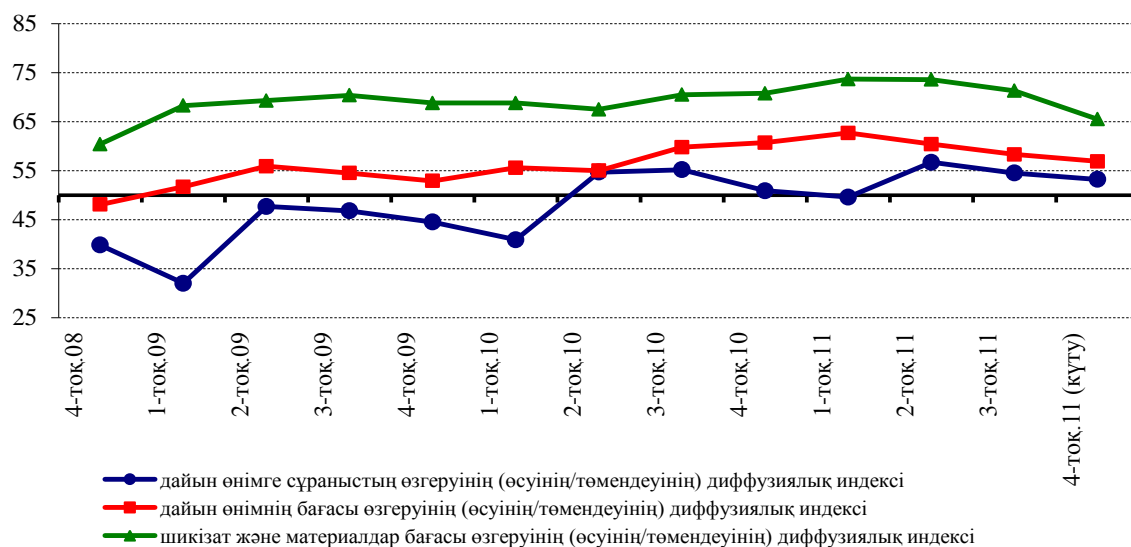
2011 жылғы 3-тоқсанда өсу қарқынының баяулауына қарамастан шикізат пен материалдардың бағалары жоғары болып отыр: шикізат және материалдар бағасы өзгеруінің диффузиялық индексінің мәні 71,3 (2-тоқсанда – 73,6) болды. Бағаның өсу қарқынының шамалы ұлғаюы «қонақ үйлер және мейрамханалар» және «жылжымайтын мүлікпен операциялар, жалға алу және кәсіпорындардың қызметі» салаларында, барлық басқа салаларда төмендеу байқалды. Тұтастай алғанда іріктеу бойынша, шикізат пен материалдар бағасының өсуін байқаған кәсіпорындардың үлесі 52,6% болды және кәсіпорындардың 2,9% ғана бағаның төмендеуін атап өтті.

2011 жылғы 4-тоқсан бойынша шикізат және материалдар бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі (2-тоқсанда 71,2 -ден) 65,5 белгісіне дейін түсті, бұл бағаның өсу қарқынының елеулі баяулауын білдіреді. Көрсеткіш бағаның өсуін күтетін кәсіпорындар үлесінің азаюы есебінен төмендеді.

Осылайша, тиісті диффузиялық индекстердің динамикасына қарай, кәсіпорындардың 2011 жылғы 4-тоқсан бойынша күтулері дайын өнімге сұраныстың және бағаның баяулауымен және дайын өнімге және шикізат пен материалдарға баға өсуінің елеулі баяулауымен байланысты (8-график).

8-график

Сұраныс пен бағалар өзгерісінің диффузиялық индекстері

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2. Инфляция факторлары

2.1. Жиынтық сұраныс

2011 жылғы 2-тоқсанда түпкілікті пайдалану әдісі бойынша ЖІӨ 2010 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда нақты көрсетуде бағалау бойынша 7,9%-ға (2010 жылғы 2-тоқсанда өсу бағалау бойынша 11,2%, 2011 жылғы 1-тоқсанда – 5,8% болды) ұлғайды.

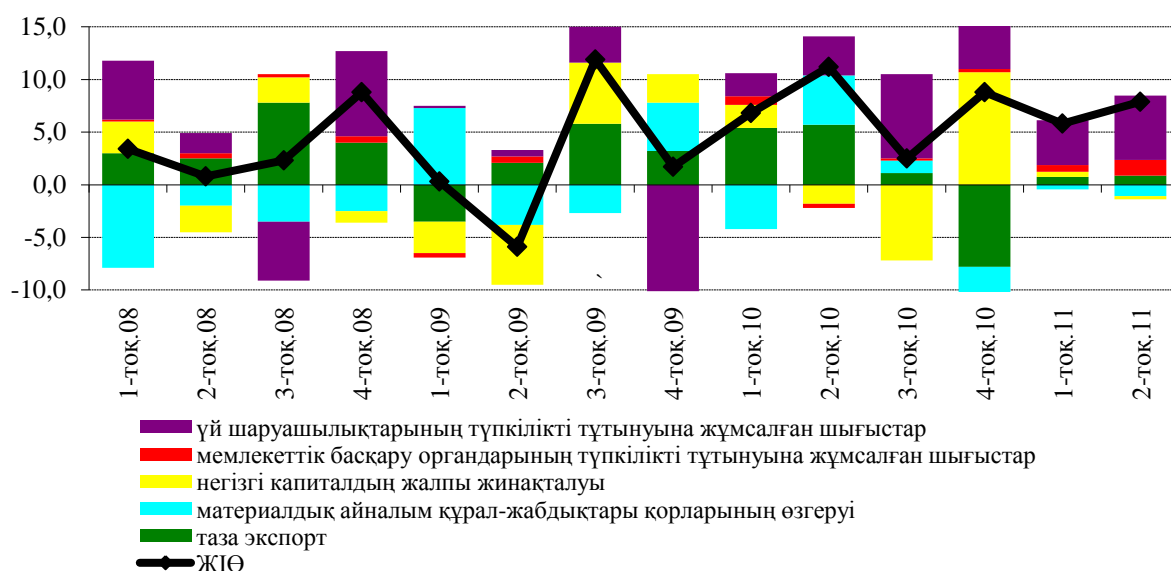
2011 жылғы 2-тоқсанда ЖІӨ-нің өсу қарқынының жылдамдатылуы үй шаруашылықтарының ағымдағы тұтынуына және мемлекеттік басқару органдары шығыстарының өсуімен, сондай-ақ тауарлар мен қызметтер экспорты мен импорты сальдосының өсуіне қарай түпкілікті тұтыну шығыстарының өсуімен байланысты. Тұтастай алғанда, бағалау бойынша түпкілікті пайдалануға шығыстар 12,1%-ға (2011 жылғы 1-тоқсанда – 7,7%), таза экспорт 6,5%-ға (5,3%-ға) өсті, жалпы жинақтау 7,9%-ға азайды.

Нәтижесінде үй шаруашылықтарын тұтыну және мемлекеттік басқару органдарының шығыстары ЖІӨ-нің тиісінше (+)6,1% және (+)1,5% мөлшерінде қалыптасуына оң үлес қосты, таза экспорт ЖІӨ-ді (+)0,9% -ға ұлғайтты.

Өз кезегінде жалпы жинақтау ЖІӨ-нің өсуіне (-)1,4% мөлшерінде теріс ықпал етті, бұл ретте оның құрамында негізгі капиталдың жалпы жинақтау үлесіне (-) 0,3%, ал материалдық айналым қаражаты қорларының өзгеруіне (-)1,1% тиесілі болды (9-график).

9-график

Жиынтық сұраныстың құрамдас бөліктерінің ЖІӨ өсуіне салымы, %-бен

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс

2011 жылғы 2-тоқсанда үй шаруашылықтарының түпкілікті тұтынуына жұмсалған шығыстар 2010 жылғы тиісті кезеңге қарағанда 10,1%-ға (2011 жылғы 1-тоқсанда өсуі – 7,5%-ға) ұлғайды.

Нақты көрсеткіштегі жан басына шаққандағы ақша кірісінің өсу қарқыны 2011 жылғы 2-тоқсанда 15,6%-ға дейін (2011 жылғы 1-тоқсанда – өсуі 18,2%-ға), ал нақты көрсетуде 6,6%-ға дейін (өсуі – 8,9%) баяулады. Алайда, халық табысы өсуінің бұл баяулауы қарқыны 2011 жылмен салыстырғанда 11,9%-дан 12,1%-ға дейін жылдамдатылған бөлшек тауар айналымына елеулі әсер еткен жоқ.

Бөлшек тауар айналымы өсуінің жоғары деңгейі ЖІӨ негізгі құрамдас бөліктері бірінің көрсеткішінің түпкілікті пайдалану әдісімен жақсаруына маңызды үлес қосты, атап айтқанда, үй шаруашылықтарының түпкілікті тұтыну шығыстарының өсуіне ықпал етті, ол 10,1%-ға ұлғайды, мұнда 2010 жылғы 2-тоқсанда осы өсу тек 5,8% болды (10-график).

10-график

Халықтың шығыстары мен кірістерінің динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2011 жылғы 2-тоқсанның ішінде халықтың көпшілігі нарықтардағы және жеке кәсіпкерлерден сатып алуларға басымдық берді, олардың сату көлемі номиналды 13,7%-ға өсті, ал үлес салмағы бөлшек тауар айналымының жалпы көлемінде айтарлықтай және 52,4%-ды құрайтын сатушы кәсіпорындардың сату үлесі 4,7%-ға өсті.

Егер 2011 жылғы 1 қаңтардан бастап әлеуметтік трансферттердің (зейнетақы, жәрдемақы, стипендия) мөлшерінің көтерілуіне байланысты халықтың ақша кірісінің ұлғаюы бөлшек тауар айналымы өсуінің басты себебі болса, ал 2011 жылғы 2-тоқсанда бұған халықты кредиттеудің өсуі ықпал еткендігін атап өткен жөн.

2011 жылғы 2-тоқсанда халықтың кредиттік берешегі тұтастай алғанда 4,7%-ға өсті, ал 2011 жылғы 1-тоқсанда 0,2%-ға төмендеу байқалды. Бұл ретте азаматтарды тұтыну мақсаттарына кредиттеу ағымдағы жылдың 2-тоқсанында 8,0%-ға өсті.

Жалпы жинақталуға арналған шығыстардың көлемі, 2011 жылғы 1-тоқсандағы 0,3%-ға өсуден кейін, 2011 жылғы 2-тоқсанда 7,9%-ға төмендеді, осы арқылы ЖІӨ-нің өсуін қалыптастыруда (-)1,4% мөлшерінде теріс салым әкелді.

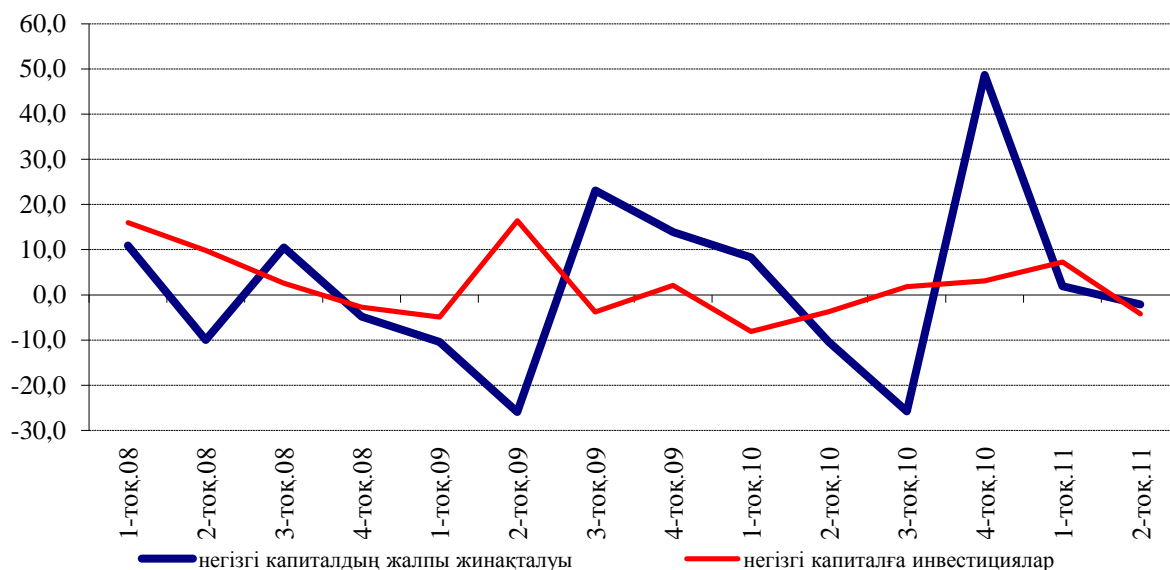
Жалпы жинақтау құрылымында негізгі капиталдың жалпы жинақталуы 2,1%-ға азайды, бұл ЖІӨ-нің өсуіне (-)0,3% мөлшерінде теріс үлес әкелді, алайда екінші

құрамдас бөлік, яғни материалдық айналым қаражаты қорларының өзгеруі ЖІӨ-нің өсуін (-)1,1% төмендетіп, жағдайды тереңдетті.

Жалпы жинақтаудың төмендеуіне 2011 жылғы 2-тоқсанда өскен кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігі ықпал етті, нәтижесінде инвестициялардың негізгі капиталға көлемі тоқсан ішінде 4,2%-ға азайды (2011 жылғы 1-тоқсан – өсу 7,3%) (11-график).

11-график

Негізгі капиталға инвестицияларға жұмсалатын шығыстардың динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2.1.2. Мемлекеттік тұтыну

2011 жылғы 2-тоқсанда мемлекеттік басқару органдарының түпкілікті тұтынуына арналған шығыстары 2010 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 18,7%-ға (2011 жылғы 1-тоқсанда – өсуі 8,3%-ға) көтерілді.

Тұтастай алғанда, 2011 жылғы 2-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің шығыстары 1410,0 млрд. теңге сомаға немесе ЖІӨ-ге шаққанда 13,9%-ға қаржыландырылды. 2010 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда өсу 21,9%-ды құрады.

Мемлекеттік бюджеттің ағымдағы шығындары 1,0 трлн. теңге болды, бұл 2010 жылғы 2-тоқсанға қарағанда 17,9%-ға көп. Ағымдағы шығындар құрамында 2010 жылдың осындай тоқсанымен салыстырғанда басқа ағымдағы шығындар (48,0%), тауарларды сатып алу (43,2%), ішкі заемдар бойынша сыйақы төлеу (29,1%) және жеке тұлғаларға ағымдағы трансферттер (23,9%) шығындары елеулі өсуді көрсетті. Шетелге ағымдағы трансферттер 25,3%-ға қысқарды. 2011 жылғы 2-тоқсанда басқа ағымдағы трансферттерге шығындар тіпті байқалған жоқ. Күрделі шығындар құрылымында жерді және материалдық емес активтерді сатып алу (51,7%) және негізгі капиталды құру (19,7%) шығындары елеулі ұлғайды, ал ел ішіндегі және шетелге күрделі трансферттерге шығындар байқалған жоқ.

Бюджеттік кредиттерге шығындар 2010 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 2011 жылғы 2-тоқсанда 18,7 есе елеулі өсуді көрсетті. Оған, ішкі бюджеттік

кредиттердің 2010 жылдың осындай кезеңімен салыстырғанда 30,9 есе ұлғаюы ықпал етті.

2011 жылғы сәуір-маусым үшін мемлекеттік бюджеттің түсімдері 1623,4 млрд. теңгені немесе ЖІӨ-ге шаққанда 16,1%-ды құрады, бұл 2010 жылғы сәуір-маусыммен салыстырғанда 25,7%-ға көп. Мемлекеттік бюджет кірістерінің құрылымында екі бап бұрынғысынша басым: салық түсімдері – 65,9%-ды (2010 жылғы 2-тоқсанда – 63,2%), ресми трансферттер – 31,0%-ды (33,7%) құрады. Ресми трансферттердің жоғары үлесі республикалық бюджетке Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан кепілді трансферттердің 475,0 млрд. теңге мөлшерінде түсуімен қамтамасыз етілді.

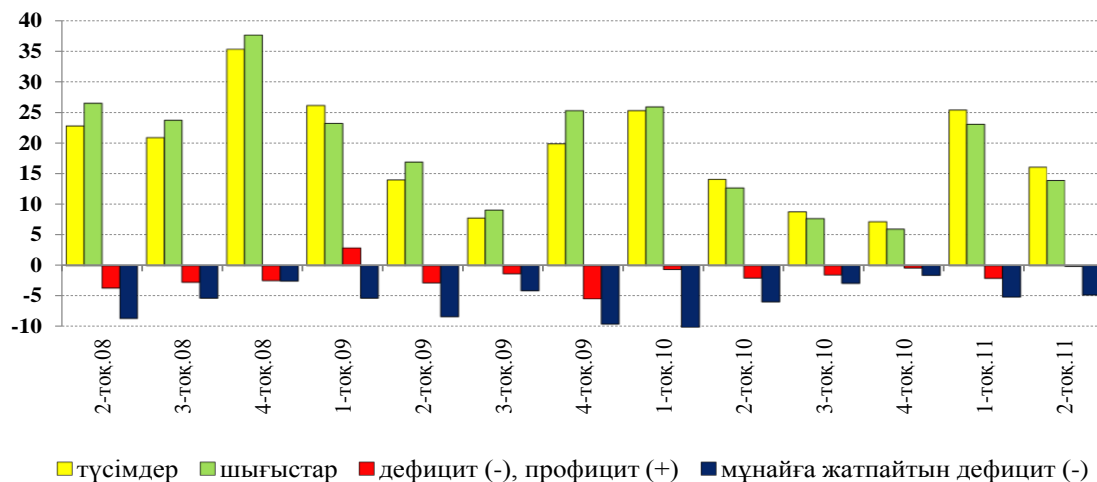
Тұтастай алғанда, 2011 жылғы 2-тоқсанда салық түсімдерінен түскен кірістің көрсеткіштері 2010 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 51,6%-ға ұлғайды. Өсу қосылған құнға салық бойынша, корпоративтік табыс салығы бойынша түсімдердің және табиғи және басқа да ресурстарды пайдаланғаны үшін түсімдер бойынша абсолютті мәнде тиісінше 85,2, 43,9 және 24,3 млрд. теңге ұлғаюымен қамтамасыз етілді.

2011 жылғы 2-тоқсанда 2010 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер 83,0%-ға, трансферттер түсімдерінің көлемі 33,8%-ға, салықтық емес түсімдер 23,1%-ға өсті.

2011 жылғы 2-тоқсанда мемлекеттік бюджет шығыстарының оның түсімдерінен асып түсуі нәтижесінде дефицит 14,8 млрд. теңге мөлшерінде қалыптасты, бұл ретте 2010 жылғы осындай тоқсанда дефицит 181,8 млрд. теңгені құрады (**Ошибка! Источник ссылки не найден.**). Ұлттық қордан республикалық бюджетке 470,0 млрд. теңге мөлшерінде аударылмаған кепілді трансферттер болмағанда, 2011 жылғы 2-тоқсан 489,8 млрд. теңге мөлшеріндегі мұнай емес дефицитпен аяқталатын еді.

12-график

Мемлекеттік бюджеттің орындалуы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2011 жылғы 2-тоқсанда Қаржы министрлігі 145,2 млрд. теңге мөлшерінде заем қаражатын негізінен мемлекеттік эмиссиялық бағалы қағаздарды шығару арқылы тартты. Осы кезең ішінде 76,4 млрд. теңге сомаға бұрын шығарылған бағалы қағаздар

бойынша борыштық міндеттемелер өтелді. Нәтижесінде Қазақстан Республикасы Үкіметінің Ұлттық Банктегі шотындағы қалдығы 54,0 млрд. теңгеге ұлғайды.

2011 жылғы 2-тоқсанда Үкіметтің ішкі борышы 1816,3 млрд. теңгеге (ЖІӨ-ге шаққанда 8,0%) дейін ұлғайды, яғни 2010 жылдың 2-тоқсанымен салыстырғанда 21,2% -ға көп (ЖІӨ-ге шаққанда 7,7%). Өсу мемлекеттік ұзақ мерзімді қазынашылық облигацияларды (МЕУКАМ), мемлекеттік ұзақ мерзімді жинақтаушы қазынашылық міндеттемелерді (МЕУЖКАМ), мемлекеттік орташа мерзімді қазынашылық міндеттемелерді (МЕОКАМ) шығарумен қамтамасыз етілді.

Үкіметтің сыртқы борышы 2011 жылғы 2-тоқсанда 2010 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда (ЖІӨ-ге шаққанда 1,8%) 61,1%-ға ұлғайып, 555,7 млрд. АҚШ долл. (ЖІӨ-ге шаққанда 2,4%) құрады.

2.1.3. Сыртқы сектор

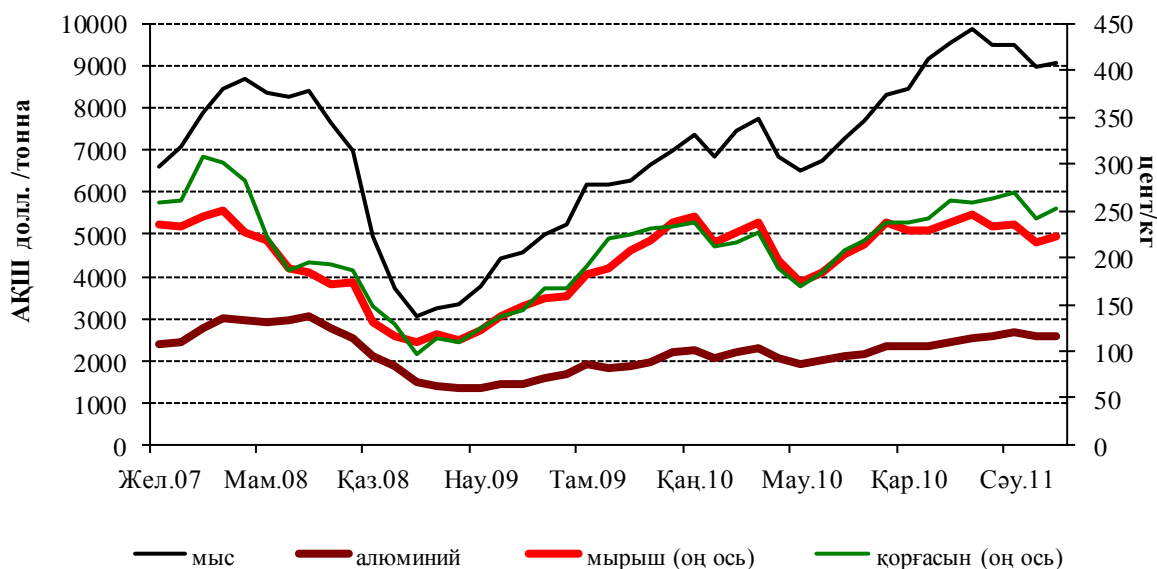
– Әлемдік бағалар

2011 жылғы 2-тоқсанда әлемдік тауар нарықтарындағы жағдай тұрақты болған жоқ, ол жекелеген тауарлар бағасының құбылмалылығымен сипатталды.

Металдың әлемдік бағасы 2011 жылғы сәуір-маусымда әр бағыттағы динамиканы көрсетті. Бір металдардың бағасы өссе, ал басқаларының бағасы төмендеді не тұрақты болып қалды. 2011 жылғы 2-тоқсанда мыстың бағасы құбылмалы болды: өсу бағаның төмендеуімен ауысты. Тұтастай алғанда осы кезеңде олар 4,9%-ға төмендеді және осы кезеңде орташа алғанда бір тонна үшін 9173,3 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты. Алюминийдің бағасы төменірек динамиканы көрсетті. Осыған қарамастан 2011 жылғы 2-тоқсанда олар 4,4%-ға өсіп, бір тонна үшін 2610,7 АҚШ долл. болды. Қорғасынның әлемдік бағасы 2011 жылғы сәуір-маусымда 2,0% төмендеді, бір килограммы үшін 255,1 цент болды. Мырыштың бағасы бір килограмм үшін кезеңдегі орташа бағасы 225,5 цент кезінде 5,8%-ға төмендеді (13-график).

13-график

Металдың әлемдік бағасының динамикасы

Дерек көзі: Дүниежүзілік Банк

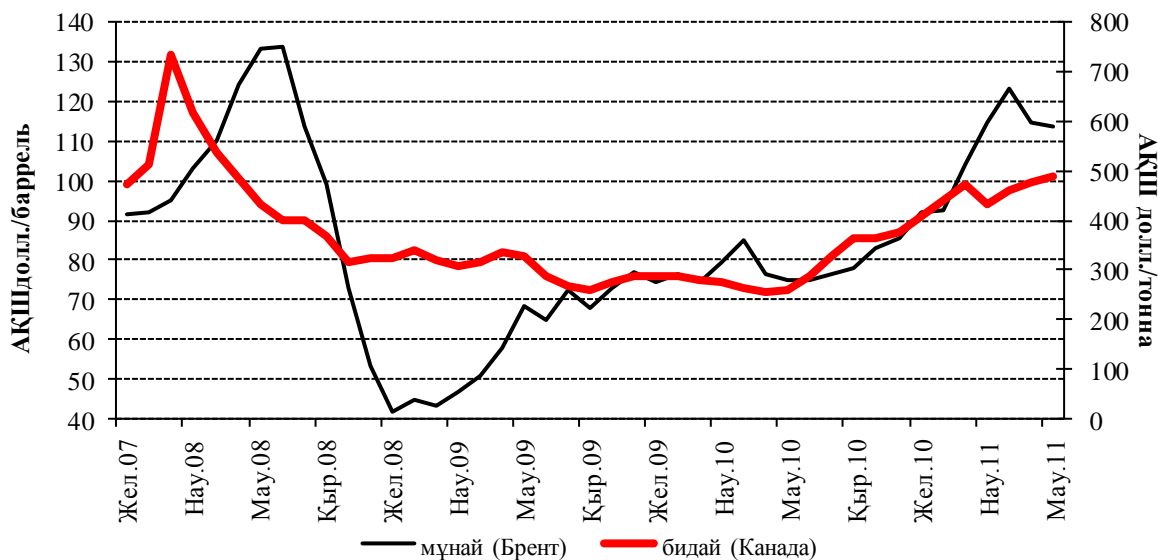
2011 жылғы 2-тоқсанда мұнайдың әлемдік бағасының шамалы төмендеуі байқалды. Тұтастай алғанда, 2011 жылғы 2-тоқсанда 2011 жылғы 1-тоқсанмен

салыстырғанда Brent сұрыпты мұнайдың бағасы 11,6%-ға өсті және кезеңде орташа алғанда бір баррель үшін 117,1 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (14-график).

Бидайдың әлемдік бағасы 2011 жылғы 2 тоқсан ішінде өсті. Тұтастай алғанда, 2011 жылғы 2-тоқсанда бидайдың (Канада) әлемдік бағасы 5,7% көтерілді және бір тонна үшін орташа алғанда 474,6 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (14-график).

14-график

Мұнайдың (Брент), бидайдың (Канада) әлемдік бағасының динамикасы

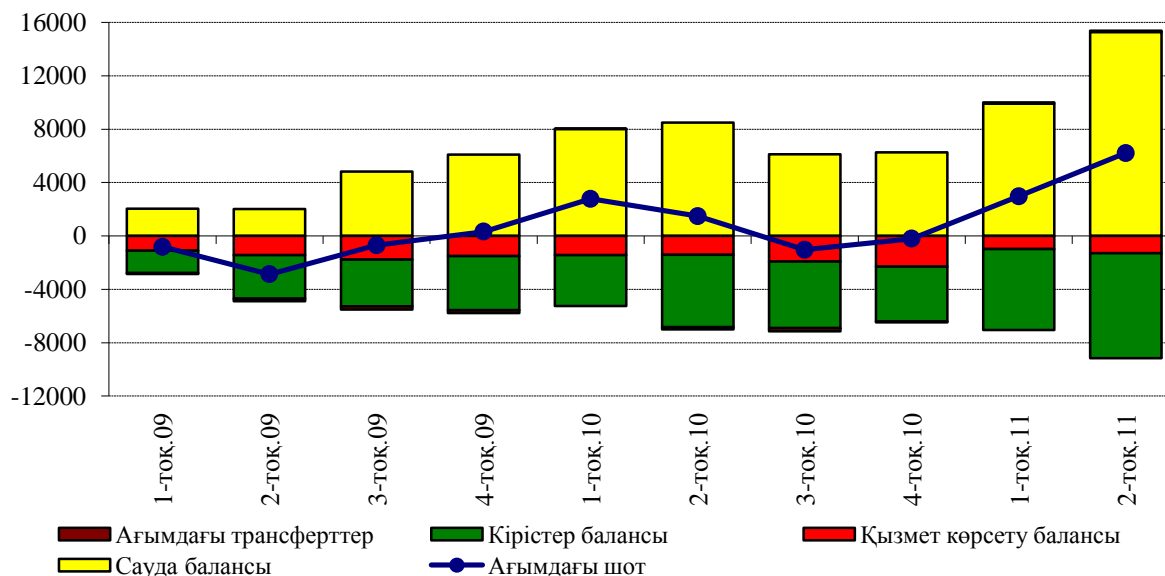
Дерек көзі: Дүниежүзілік Банк

– Төлем балансы

2011 жылғы 2-тоқсанның қорытындылары бойынша төлем балансының ағымдағы шоты 6,2 млрд. АҚШ доллары немесе тиісті кезеңнің ЖІӨ қатынасы бойынша 15,5% деңгейінде оң сальдомен қалыптасты (15-график).

15-график

Ағымдағы операциялар шотының балансы, млн. АҚШ долл

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Тауарлар экспортынан түсімдер 2011 жылғы 2 тоқсанда 2010 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 62,2%-ға, ал тауар импортына арналған шығыстар – 43,0%-ға өсті. Сауда балансының оң сальдосы 80,0%-ға ұлғайды және 15,3 млрд. АҚШ долл. болды. 2011 жылғы 2 тоқсанда қызмет көрсету балансы дефициті 2010 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 7,5%-ға 1,3 млрд. АҚШ долл. дейін азайды, кірістер балансының дефициті 45,2% ұлғайды және 7,9 млрд. АҚШ долл. болды. Ағымдағы трансферттер бойынша резидент еместерге нетто түсімдер 93,1 млн. АҚШ долл. болды.

Қаржы шотының операциялары бойынша ресурстардың нетто-әкетілуі 2011 жылғы 2 тоқсанда 5,3 млрд. АҚШ долл. болды (2010 жылғы 2-тоқсанда – нетто-әкету 1,8 млрд. АҚШ долл.). Резиденттердің шетелдік активтері (резервтік активтерді қоспағанда) 7,8 млрд. АҚШ долл. өсті, бұл 2010 жылғы тиісті кезеңдегі көрсеткіштен 48,9% асып түсті. Резиденттердің сыртқы міндеттемелері сондай-ақ 2,5 млрд. АҚШ долл. өсті (2010 жылғы 2-тоқсанда 3,4 млрд. АҚШ долл. өсті).

Нәтижесінде төлем балансының операциялары бойынша теріс сальдо 2011 жылғы 2 тоқсанда 1,1 млрд. АҚШ долл. болды (2011 жылғы 2 тоқсанда – оң сальдо 70,2 млн. АҚШ долл.).

– Сауда талаптары және нақты тиімді айырбастау бағамы

2011 жылғы 2 тоқсанда 2010 жылғы 2-тоқсанның тиісті көрсеткішімен салыстырғанда сауда талаптарының жиынтық индексі 23,4% жоғары болды. Бұл ретте еуро аймағындағы елдермен сауда талаптары 22,3%-ға, Ресеймен – 8,5%-ға жақсарды (1-кесте).

1-кесте

**Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі
(өткен жылғы тиісті кезеңге, %-бен)**

	2 тоқ.10	3 тоқ.10	4 тоқ.10	1тоқ.11	2 тоқ.11
Экспорттық бағалар	60,1	17,3	18,9	36,5	44,7
Импорттық бағалар	12,9	4,0	7,0	7,0	18,7
Сауда талаптары	42,7	16,1	11,7	27,6	23,4
оның ішінде:					
Еуро аймағының елдері					
Экспорттық бағалар	59,9	17,9	17,9	27,4	49,5
Импорттық бағалар	31,0	14,1	24,5	9,1	22,9
Сауда талаптары	25,2	3,7	-5,7	17,1	22,3
Экспорттық бағалар	33,6	-25,2	9,4	37,4	38,0
Импорттық бағалар	19,1	8,9	7,5	19,1	27,7
Сауда талаптары	11,0	-30,6	1,9	15,9	8,5

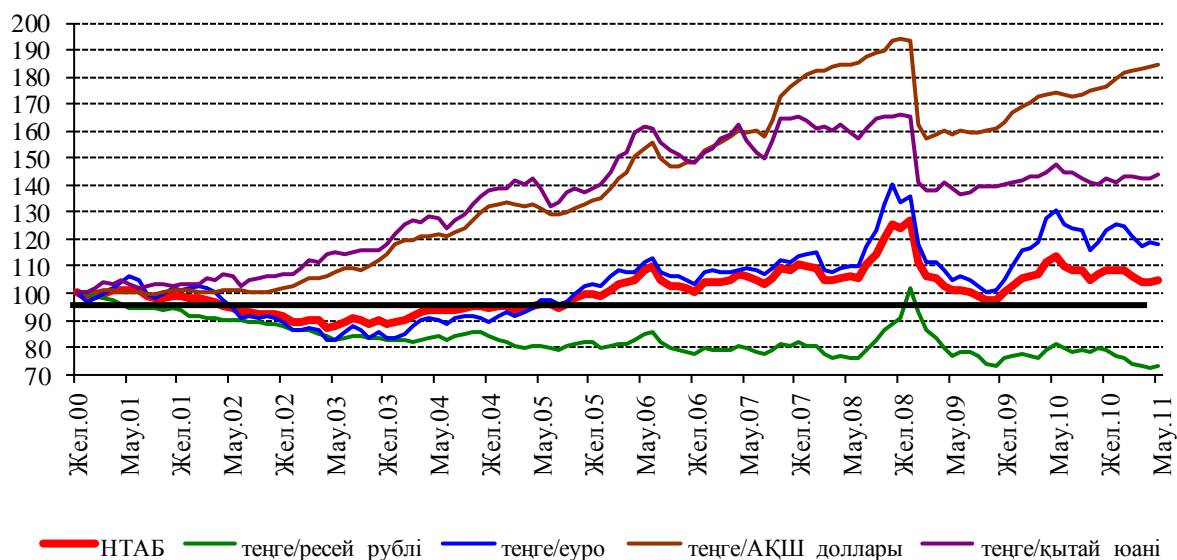
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Салыстырмалы түрде тұрақты номиналды бағамға қарамастан, 2011 жылғы 2 тоқсанның қорытындысы бойынша өткен кезеңмен салыстырғанда теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамының индексі 2,9%-ға әлсіреді. Бұл ретте ТМД елдерінің валюталар қоржынына қатысты теңге 2,8%-ға, қалған елдердің валюталар қоржынына қатысты 3,4%-ға әлсіреді.

2011 жылғы 2 тоқсанда теңге нақты көрсетуде АҚШ долларына қатысты өткен кезеңмен салыстырғанда 1,3%-ға нығайды, еуроға қатысты 4,4%-ға әлсіреді, ал ресей рубліне қатысты 3,6%-ға әлсіреді. (16-график).

1-график

Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері (2000 жылғы желтоқсан = 100%)

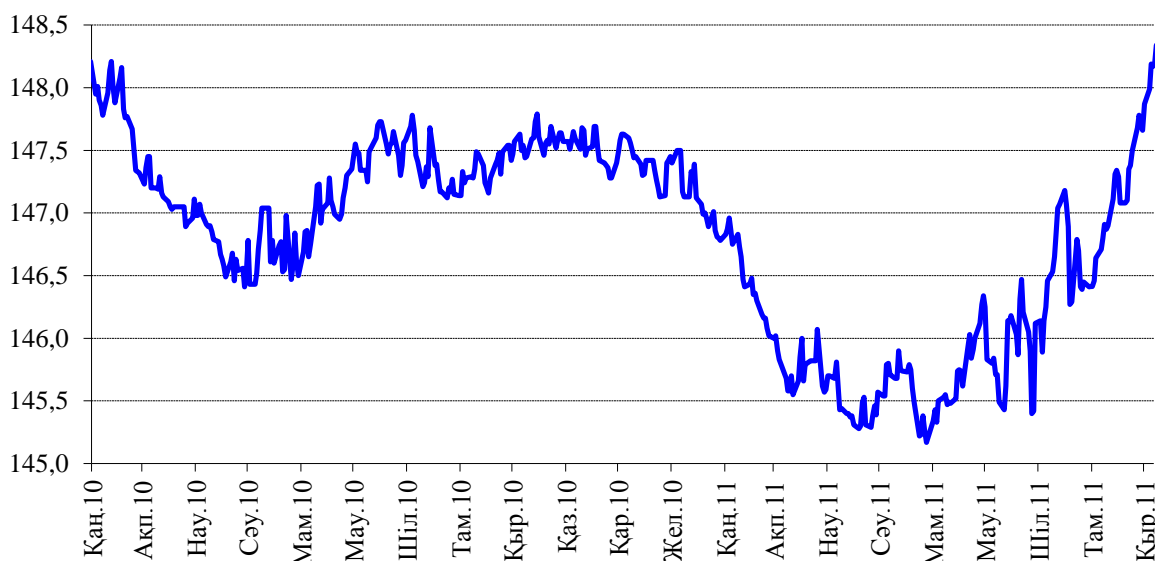

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

– Теңгенің номиналдық айырбастау бағамы

Теңгенің орташа алынған биржалық айырбастау бағамы 2011 жылғы 3 тоқсанда бір доллар үшін 145,65 теңгені құрады. Биржалық бағам кезеңнің аяғында бір доллар үшін 147,99 теңге болды. Жыл басынан бастап теңге номиналды көрсетуде АҚШ долларына қарағанда 0,3%-ға әлсіреді (17-график).

17- график

Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбастау бағамының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

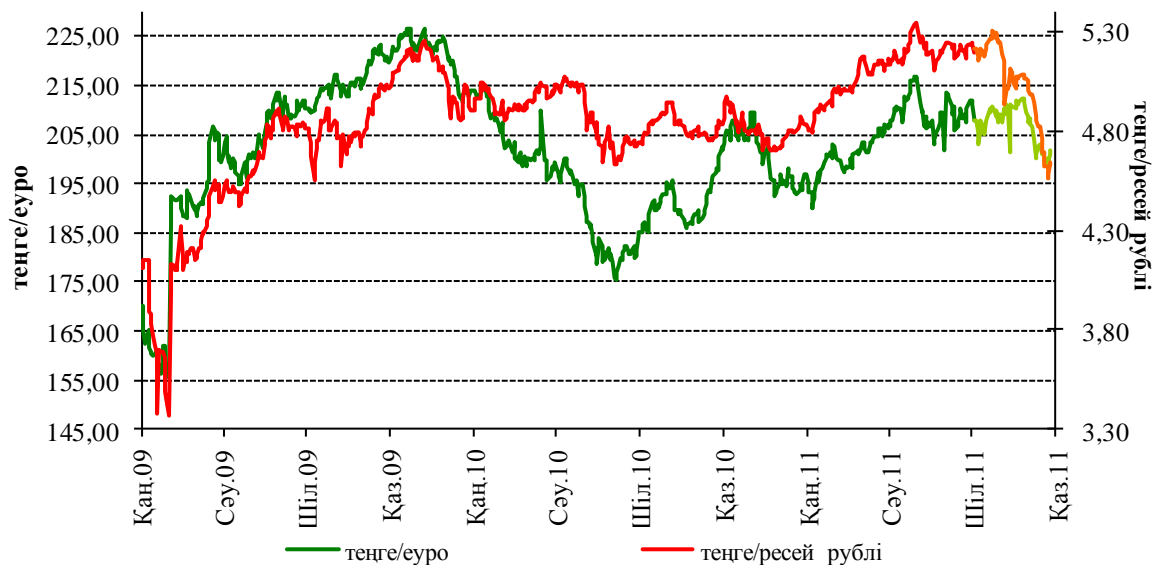
Шілдеде теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамы 0,2%, тамызда - 0,2%, қыркүйекте - 1,0% әлсіреді.

Ішкі валюта нарығындағы биржалық сегментте еуро және ресей рублімен мәмілелер көлемі шамалы болып отырғандықтан, теңгенің осы валюталарға қатысы бойынша бағамы АҚШ долларына кросс-бағам негізінде есептеледі. Тиісінше теңгенің еуроға және ресей рубліне қатысты бағамының динамикасы теңгенің АҚШ долларына бағамының динамикасымен, халықаралық қаржы нарығындағы бірыңғай еуропалық валютаның жағдайымен және Ресей Орталық Банкінің ресей рублінің айырбастау бағамының валюталар қоржынына қатысты саясатымен айқындалды.

Тұтастай алғанда, 2011 жылғы 3 тоқсанда теңгенің еуроға ресми бағамы 2,4%-ға және ресей рубліне қатысты 11,77%-ға нығайды (18-график).

2-график

Теңгенің еуроға және ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының динамикасы

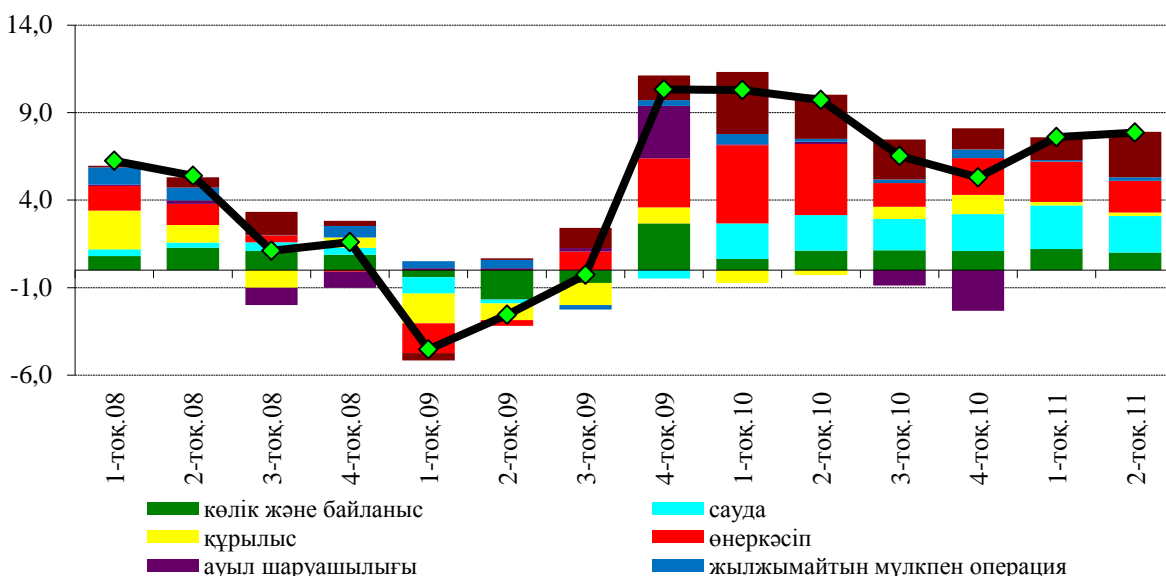
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2.2. Өндіріс

2011 жылғы 2-тоқсанда ЖІӨ өндірісінің көлемі ағымдағы бағамен 5821,5 млрд. теңге болды. Қаржы және сақтандыру қызметін қоспағанда, іс жүзінде экономиканың барлық салаларында өндіріс өсуінің оң ықпалының әсерінен ЖІӨ-і 2010 жылғы 2 тоқсанмен салыстырғанда нақты көрсетуде бағалау бойынша 7,9%-ға ұлғайды (2011 жылғы 1 тоқсанда өсуі, бағалау бойынша - 7,6%-ды құрады) (19-график).

19-график

Нақты ЖІӨ-нің өсуіне экономиканың негізгі салаларының үлесі (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2011 жылғы 2-тоқсанда қызмет көрсету өндірісі көлемінің өсу қарқыны 10,9%-ға дейін (2011 жылғы 1-тоқсанда – өсуі 8,1%), ал тауарлар өндірісіндегі өсу 3,9%-ға дейін (5,6%) бәсеңдеді.

Тауарлар өндірісі бөлігінде барлық қалған құрамдас бөліктердің және өнеркәсіптің өңдеуші саласының барынша айтарлықтай өсуі байқалды. Бағалау бойынша, өнеркәсіптегі нақты көлем индексі 2011 жылғы 2 тоқсанда 105,3%, ауыл шаруашылығы – 101,2%, құрылыс – 101,1%, бұлар жиынтығында 3,9% мөлшерінде ЖІӨ өсуін қалыптастыруға оң үлес қосты.

Қызмет көрсету өндірісі бөлігінде қаржы және сақтандыру қызметінің нақты көлемі индекстерінің 0,5%-ға төмендеуі, барлық қалған құрамдас бөліктердің өсуімен толық бейтараптандырылды, бұл ЖІӨ 5,2% деңгейінде өсуіне оң үлес қосты.

2011 жылғы 2 тоқсанда мәні ЖІӨ-нің жалпы көлеміндегі теріс белгімен пайдаланылатын жанама өлшенетін қаржы делдалдығы қызметі 0,7% мөлшерінде ЖІӨ-нің өсуін қалыптастыруға оң үлес қосты.

Өнімге және импортқа таза салықтардың нақты көлемі индексінің өз кезегінде 0,9% төмендеуі ЖІӨ-нің өсуін (-)0,04% мөлшерінде қалыптастыруға аз ғана теріс ықпалын тигізді.

2.3. Еңбек нарығы

2.3.1. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық

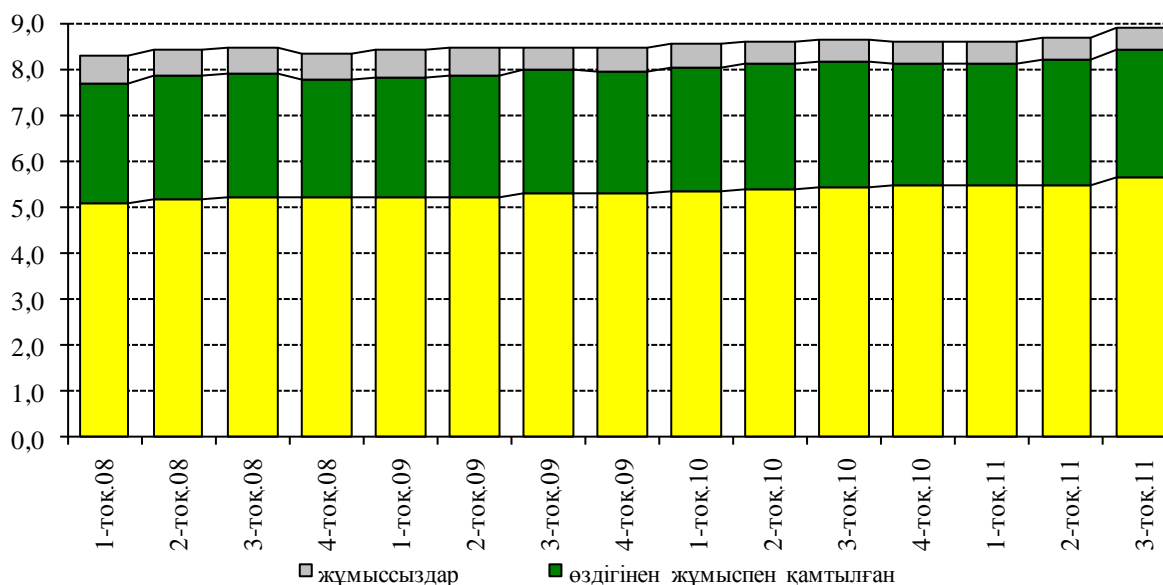
2011 жылғы 3-тоқсанда экономикада жұмыспен қамтылғандар саны алдын ала деректер бойынша өткен кезеңдегімен салыстырғанда 2,9% ұлғайып, 8,4 млн. адам болды (2010 жылғы 3-тоқсандағы өсу 3,3% құрады). Бұл ретте жалдамалы қызметкерлердің саны 5,7 млн. адамға жетті (өсуі 3,2%), өздігінен жұмыспен қамтылғандар 2,8 млн. адам (өсуі 2,3%) болды.

Мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдардағы жалдамалы қызметкерлердің құрылымында 4,7 млн. адам (жалдау бойынша барлық жұмыс істейтіндердің 82,2%), жеке тұлғаларда – 0,7 млн. адам (12,2%), шаруа (фермер) қожалықтарында – 0,3 млн. адам (5,6%) жұмыс істеді.

2011 жылғы 3-тоқсанда жұмыссыздар саны 472,0 мың адамды құрады, бұл алдыңғы кезеңдегімен салыстырғанда 1,1% көп және 2010 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда – 4,4% аз (20-график).

20-график

Экономикалық белсенді халықтың құрылымы, млн. адам

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2011 жылғы шілдеде және тамызда жалдамалы қызметкерлер құрамында мынадай салалық құрылымдық өзгерістер байқалды.

2010 жылдың тиісті айларымен салыстырғанда білім беру, денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтер; өнер, ойын-сауық және демалыс; өнеркәсіп; тұру және тамақтану бойынша қызметтер; көтерме және бөлшек сауда; автомобильдер мен мотоциклдарды жөндеу; құрылыс саласындағы қызмет болды.

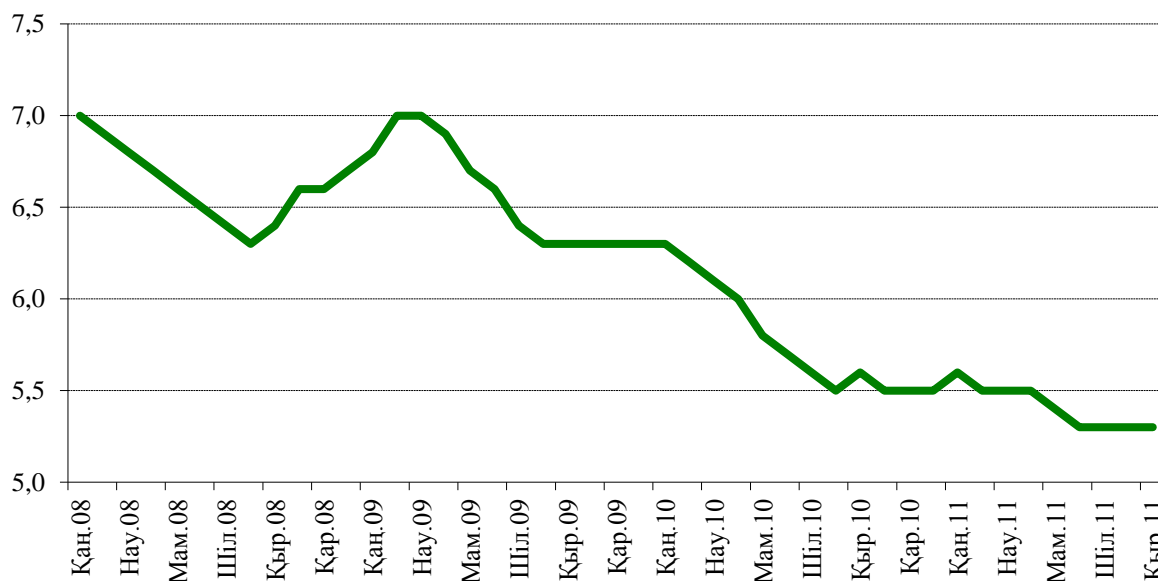
Жұмыспен қамтылғандар санының төмендеуі ауыл шаруашылығына, орман және балық шаруашылығына; әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету; мемлекеттік басқару және қорғанысқа; міндетті әлеуметтік қамтамасыз етуге; жылжымайтын мүлікпен операцияларға; сумен жабдықтауға; кәріз жүйесі, қалдықтарды жинау мен бөлуді бақылау салаларында байқалды.

Бұл ретте бір салалардағы жұмыспен қамтылу санының төмендеуі олардың басқа салалардағы өсуімен толық көлемде өтелді, нәтижесінде жұмыссыздық деңгейі 2011 жылғы 3 тоқсанда, алдын ала деректер бойынша, 5,4%-дан 5,3%-ға дейін азайды (21-31-график).

Жұмыссыздық деңгейінің төмендеуіне және халықтың жұмыспен қамтылуының артуына 2011 жылғы 2 тоқсанда іске асырыла бастаған 2020-Жұмыспен қамту бағдарламасының ықпал еткенін атап айту қажет.

31-график

Нақты жұмыссыздық деңгейі, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2.3.2. Жалақы және өнімділік

Орташа айлық жалақы 2010 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 2011 жылғы 2-тоқсанда номиналды көрсетумен 9,8% өсті (2010 жылғы 2-тоқсанда – 17,0% өсті), ал нақты көрсетумен 1,3% ұлғайды (9,4% өсті).

2011 жылғы 1-тоқсандағымен салыстырғанда номиналдық жалақы 6,3% артты, ал нақты - 4,4% ұлғайды.

Жалақының өсу қарқынының 2011 жылғы 2 тоқсанда баяулауына ағымдағы жылғы сәуірде жалақының төмендеуі себепші болды. Алдыңғы аймен салыстырғанда сәуірде жалақы номиналдық көрсеткіште 4,8%, ал нақты 5,3% азайды.

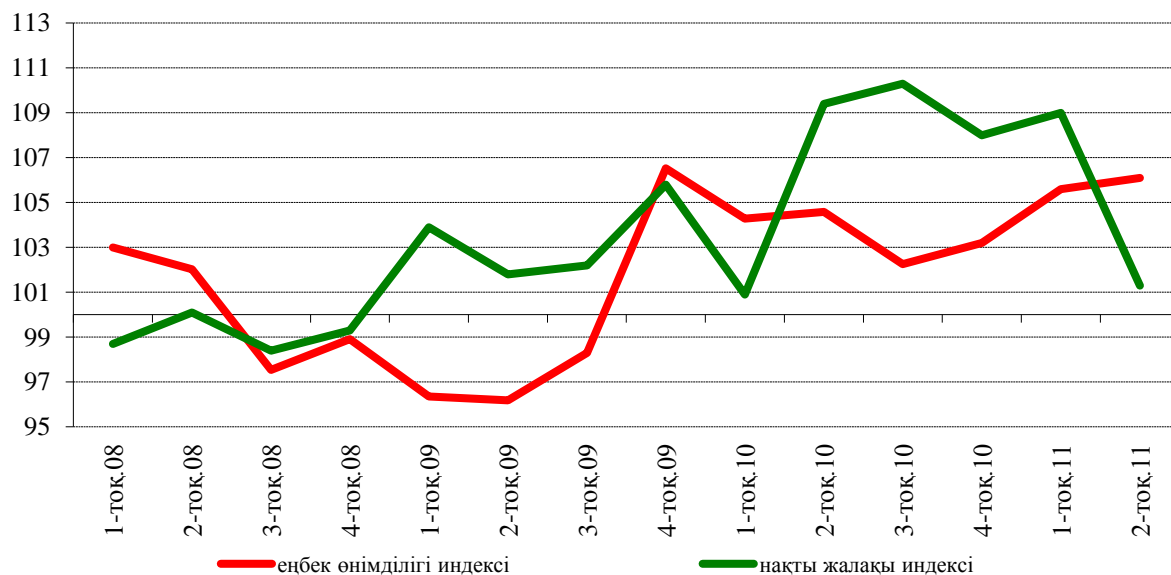
2011 жылғы маусымда жалақы номиналдық көрсеткіште 2010 жылғы маусыммен салыстырғанда неғұрлым көп деңгейде эксаймақтық ұйымдардың және органдардың қызметі саласында номиналдық көрсеткіште (өсуі 42,4%), ақпарат және байланыс (өсуі 22,9%) және кәсіби, ғылыми және техникалық қызмет саласында (өсуі 19,6%) артты.

Жалақының ақшамен көрсетудегі ең жоғары мөлшері 2011 жылғы маусымда қаржы және сақтандыру қызметі саласында (175,3 мың теңге), ал ең төменгі – ауыл шаруашылығында (42,6 мың теңге).

2011 жылғы 2 тоқсанда ЖІӨ-нің неғұрлым өсу қарқынына (баға бойынша 7,9%), жұмыспен қамтылғандар санының өсу қарқынымен салыстырғанда (1,1%) еңбек өнімділігі индексінің 6,1% деңгейіне дейін өсуінің қарқыны себепші болды (Ұлттық Банк бағалауы бойынша), бұл ретте бір тоқсан бұрын индекстің өсуі 5,6%-ға жетті, ал 2010 жылғы 2 тоқсанда өсу 4,4% болды (22-график -график).

22-график

Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

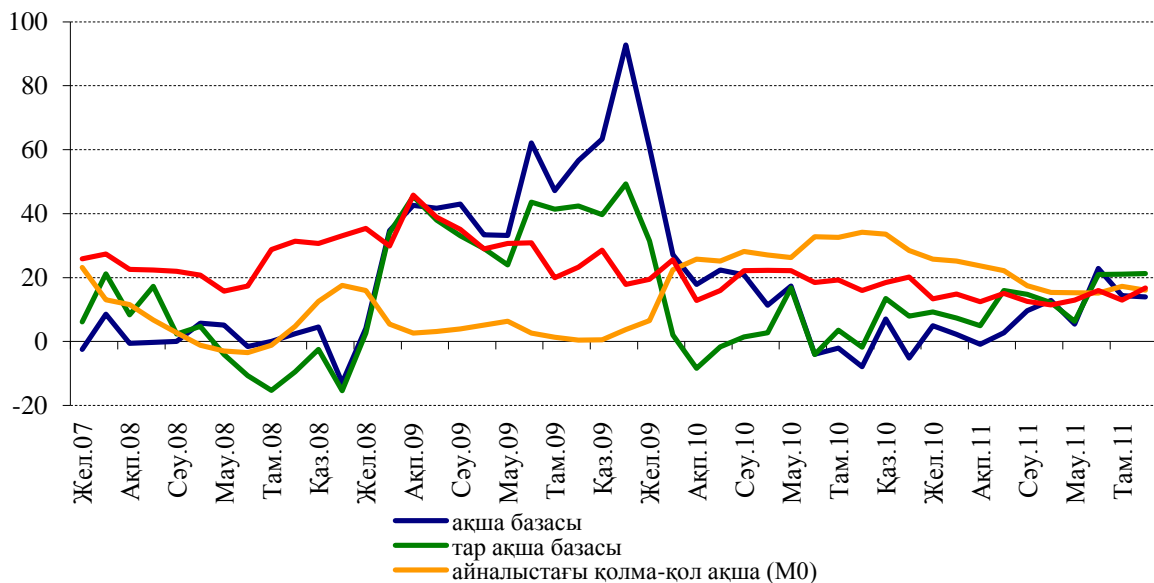
3. Ақша ұсынысы

3.1. Ақша агрегаттары

2011 жылғы 3-тоқсанда ақша агрегаттарының жылдық динамикасы қалыпты өсу қарқынын көрсетті (4).

4-график

Ақша агрегаттарының динамикасы (алдыңғы жылдың тиісті айына %)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.1. Ақша базасы

Ақша базасы 2011 жылғы 3-тоқсанда 0,2%-ға тарылды және 2011 жылғы қыркүйектің аяғында 2883,1 млрд. теңге болды. Тар ақша базасы 2621,5 млрд. теңгеге дейін 11,2%-ға тарылды.

2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2011 жылғы қыркүйекте ақша базасы 14,0%-ға кеңейді.

Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 2011 жылғы қыркүйекте 2010 жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда 31,9 млрд. АҚШ долл. дейін 17,0%-ға өсті. Олардың құрылымында Үкіметтің сыртқы борышына қызмет көрсету жөніндегі операцияларға қарамастан, ішкі валюта нарығында валютаны сатып алу, екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтарының өсуі, және Үкіметтің Ұлттық Банктегі шоттарына валютаның түсуі нәтижесінде таза валюта қорлары өсті. Сонымен қатар, алтындағы активтер өсті.

2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2011 жылғы қыркүйекте Ұлттық Банктің таза ішкі активтері негізінен қысқа мерзімді ноттар бойынша банктер алдындағы міндеттемелердің төмендеуі есебінен өсті (2-кесте).

2-кесте

Ұлттық Банк активтерінің және пассивтерінің өзгеру динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)

	4-тоқ.10	1-тоқ.11	2-тоқ.11	3-тоқ.11
Таза халықаралық резервтер	23,0	30,3	30,5	17,0
Таза ішкі активтер	-498,0	-384,4	-104,9	6,0
Үкіметке таза талаптар	-64,4	-0,3	-56,2	-70,6
Экономикаға талаптар	-222,6	-352,7	-192,5	30,6
Басқа да таза ішкі активтер	-20,0	-34,9	-52,1	-13,5
Ақша базасы	5,0	2,7	5,5	14,0
Тар ақша базасы	9,2	16,0	6,3	21,2

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.2. Ақша массасы

2011 жылғы 3-тоқсанда ақша массасы 9820,9 млрд. теңгеге дейін 4,9%-ға өсті.

2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2011 жылғы қыркүйекте оның өсуі банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің, сондай-ақ ішкі активтерінің өсуі нәтижесінде 16,8%-ды құрады (3-кесте).

3-кесте

Ақша массасының өзгеру динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)

	4-тоқ.10	1-тоқ.11	2-тоқ.11	3-тоқ.11
Таза сыртқы активтер	62,5	50,3	48,5	21,2
Ішкі активтер	-15,0	-8,5	-7,8	17,8
Үкіметке талаптар	72,3	284,7	17,6	-54,5
Экономикаға талаптар	5,6	1,4	4,9	10,2
Басқа да таза ішкі активтер	-28,3	-11,1	-21,4	-6,8
Ақша массасы	13,3	15,0	12,9	16,8
Айналыстағы қолма-қол ақша	25,7	22,1	15,3	16,0
Резиденттердің депозиттері	11,6	14,1	12,6	16,9

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Банк жүйесінің таза сыртқы активтері құрылымында 2011 жылғы қыркүйекте 2010 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда банктердің және сол сияқты Ұлттық Банктің таза сыртқы активтері өсті. Банктердің таза сыртқы активтерінің өсуіне негізінен банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелерінің төмендеуі және резидент еместерге талаптардың өсуі себепші болды.

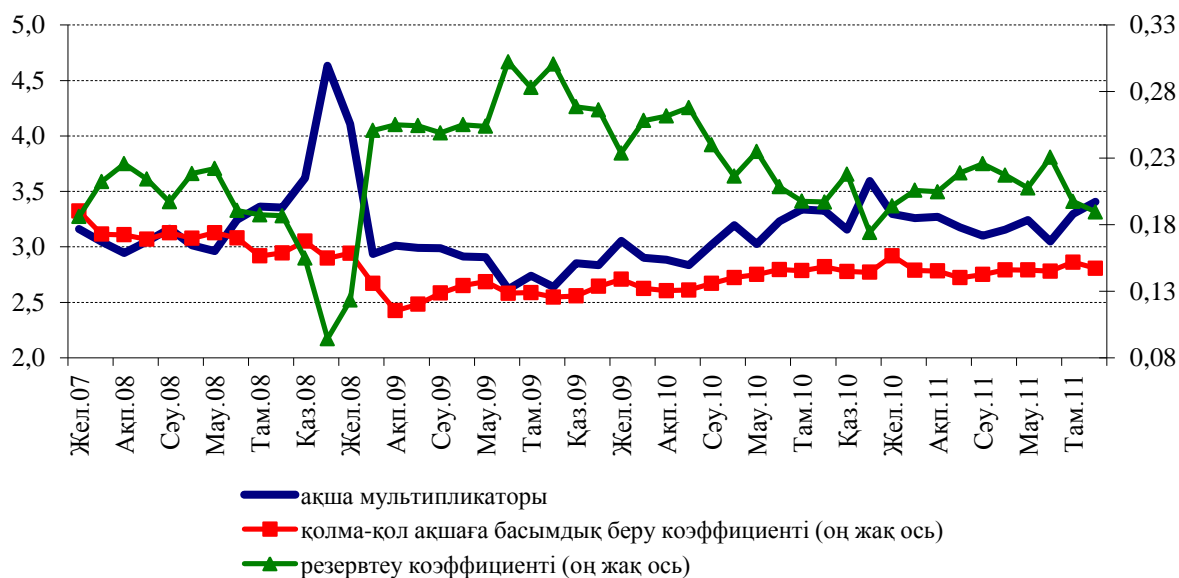
Қаралып отырған кезеңде ақша массасының негізгі құрамдас бөліктерінің құрылымында айналыстағы қолма-қол ақшаның өсу қарқынымен салыстырғанда резиденттердің банк жүйесіндегі депозиттерінің қарқынды өсуі байқалды. Нәтижесінде, ақша массасы құрылымындағы резиденттер депозиттерінің үлесі 2010 жылғы маусымдағы 87,1%-дан 2011 жылғы қыркүйектің қорытындысы бойынша 87,2%-ға аздап өсті.

Ақша мультипликаторы ақша базасының кеңеюі қарқынымен салыстырғанда ақша массасының қарқынды өсуі нәтижесінде 2010 жылғы қыркүйектегі 3,32-ден 2011 қыркүйекте 3,41-ге дейін өсті. Оған қолма-қол ақшаға басымдық беру

коэффициентінің ұлғаюы кезінде резервтеу коэффициентінің төмендеуі ықпал етті (24-график).

5-график

Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.3. Айналыстағы қолма-қол ақша

Айналыстағы қолма-қол ақша көлемі 2011 жылғы 3-тоқсанда 1260,7 млрд. теңгеге дейін 5,8% өсті. Айналыстағы қолма-қол ақшаның өсуі жеке тұлғалардың ағымдағы шоттарынан берулердің өсуімен, банкоматтарды нығайту үшін берулердің өсуімен, сондай-ақ басқа да баптар бойынша берулердің өсуімен түсіндіріледі. Бұдан басқа 2011 жылғы 3-тоқсанда банктердің кассаларына тауарларды, орындалған жұмыстар мен қызмет көрсетулерді сатудан түскен түсімдердің төмендеуі байқалды. Көрсетілген факторлардың әсер етуі 2011 жылғы 3-тоқсанының қорытындысы бойынша байқалған валютаны сатудан болған түсімдердің өсуімен, еңбекақы, зейнетақы және жәрдемақыларды берудің төмендеуімен ішінара бейтараптандырылды.

Айналыстағы қолма-қол ақша 2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2011 жылғы қыркүйекте 16,0%-ға ұлғайды. Бұл ретте банктердің кассаларынан қолма-қол ақшаны беру 1,2 трлн. теңгеге дейін 21,3%-ға, банктердің кассаларына түскен түсімдер 1,1 трлн. теңгеге дейін 24,5% өсті.

3.2. Қаржы нарығы

3.2.1. Резиденттердің депозиттері

Резиденттердің депозиттері 2011 жылғы 3-тоқсанда 4,8%-ға ұлғайып, 2011 жылғы қыркүйектің аяғында 8560,3 млрд. теңгені құрады. Заңды тұлғалардың салымдары 4,6% көтерілді, жеке тұлғалардың салымдары 5,4%-ға ұлғайды. Ұлттық валютадағы депозиттер 5744,6 млрд. теңгеге дейін 1,7%-ға өсті, шетел валютасындағы депозиттер 2815,7 млрд. теңгені құрай отырып 11,7% көтерілді.

Шетел валютасындағы депозиттердің 2011 жылғы шілдеде және қыркүйекте айтарлықтай өсуі және 2011 жылы қалыптасқан ұлттық валютадағы салымдарға басымдық беру жалпы үрдісін бұза алмады. Нәтижесінде, жыл басында ұлттық

валютадағы депозиттер 20,3% өсті, ал шетел валютасындағы депозиттер 10,1%-ға төмендеді.

Валюта жинақтарының өсуі 2011 жылғы 3-тоқсанда салымдарды долларландыру деңгейінің шамалы көтерілуіне алып келді, нәтижесінде шетел валютасындағы салымдардың үлес салмағы 2011 жылғы маусымдағы 30,9% -ға карағанда 2011 жылғы қыркүйекте 32,9%-ға дейін өсті.

Бұл ретте, өсуіне қарамастан осы көрсеткіш бұрынғыдай 2010 жылғы желтоқсанда 34,9% болып қалыптасқан жыл басындағы деңгейден төмен.

Осылайша, 2011 жылы әр жерлердегі валюталық депозиттердің өсу көріністеріне қарамастан, теңгедегі салымдардың тұрақты өсуі 2010 және 2011 жылдар бойы депозиттік базаның негізгі өсу көзі болып табылады (4-кесте).

4-кесте

**Резиденттер депозиттерінің өзгеру динамикасы
(алдыңғы жылғы желтоқсанға %)**

	қыр.08	қыр.09	қыр.10	қыр.11
Резиденттердің депозиттері	30,6	19,2	11,4	16,7
<i>жеке тұлғалардың</i>	<i>6,3</i>	<i>24,7</i>	<i>9,9</i>	<i>17,1</i>
<i>банктік емес заңды тұлғалардың</i>	<i>44,7</i>	<i>17,1</i>	<i>12,0</i>	<i>16,5</i>
Теңгедегі депозиттер	21,5	-7,5	26,9	20,3
Шетел валютасындағы депозиттер	49,9	67,7	-8,5	10,1

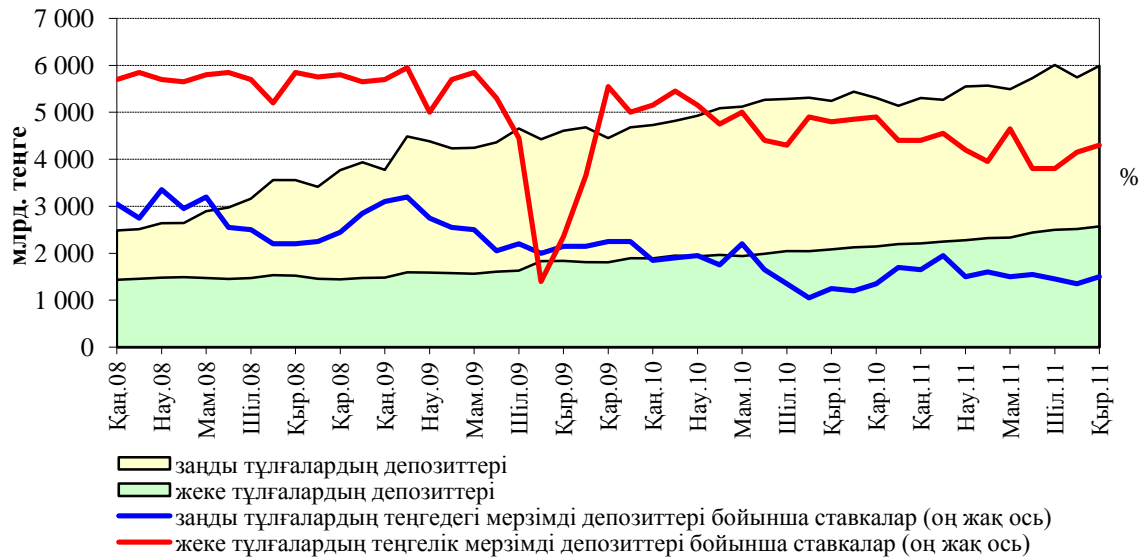
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Салымдар бойынша сыйақы 2011 жылғы 3-тоқсанда тұтастай алғанда алдыңғы тоқсандағы деңгейде сақталды, бірақ заңды тұлғалардың шетел валютасындағы да, теңгедегі де салымдары бойынша кірістілік деңгейінің шамалы төмендеуін байқауға болады.

2011 жылғы қыркүйекте банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімдік депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 3,0%-ды (2010 жылғы желтоқсанда – 3,4%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 8,6%-ды (8,8%) құрады (25-график).

6-график

Депозиттердің және сыйақы ставкаларының динамикасы

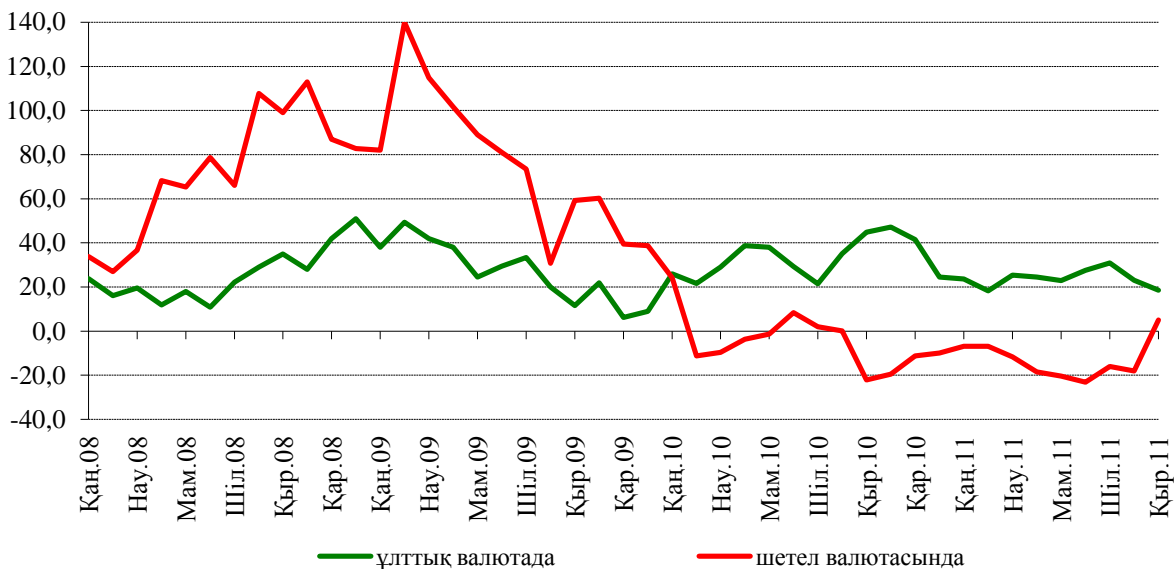

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Заңды тұлғалар депозиттерінің көлемі 2011 жылғы қаңтар-қыркүйекте 5989,7 млрд. теңгеге дейін 16,5% өсті, бұл ретте өсу жылдық көрсетумен (2011 жылғы қыркүйекте 2010 жылғы қыркүйекке қатысты) 14,2%-ды құрады. Заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы депозиттері жылдық көрсетумен 18,5%-ға өсті, шетел валютасында – 5,1%-ға өсті (26-график).

7-график

Заңды тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы (алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)

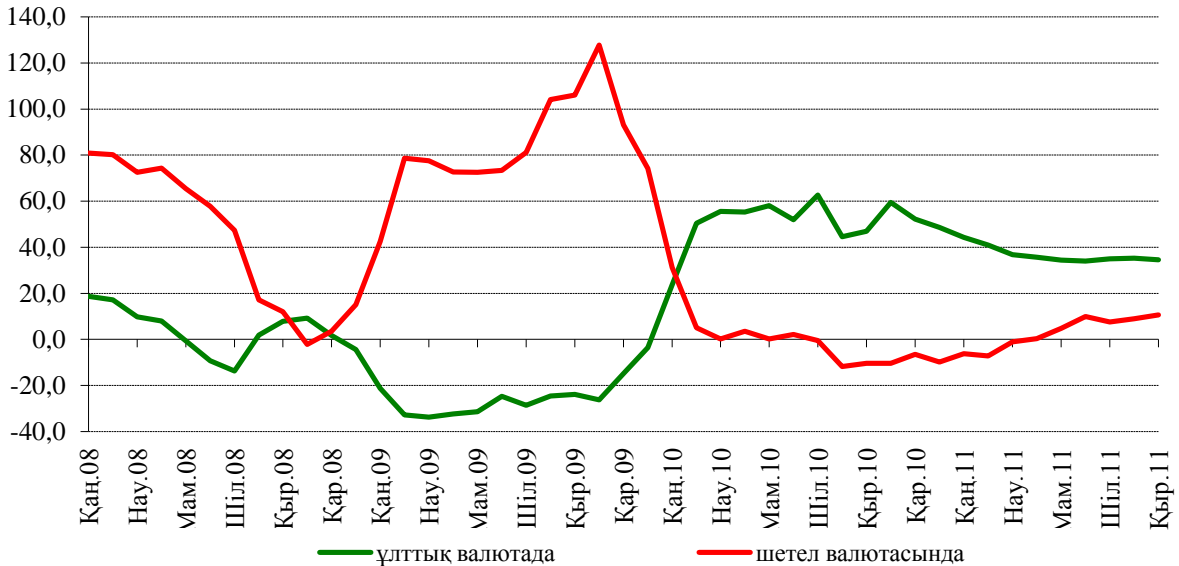
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Жеке тұлғалар депозиттерінің көлемі жыл басынан бастап 2570,6 млрд. теңге дейін 17,1%-ға ұлғайды, бұл ретте өсу жылдық көрсетумен 2011 жылғы қыркүйекте

23,5%-ды құрады. Жеке тұлғалардың ұлттық валютадағы депозиттері жылдық көрсетумен 34,6% өсті, шетел валютасындағы – 10,6%-ға өсті (27-график).

8-график

**Жеке тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.2.2. Экономикаға кредиттер

2011 жылғы 3-тоқсанда банктердің экономикаға кредиттері 8420,8 млрд. теңгеге дейін 6,2% өсті. Бұл ретте заңды тұлғаларға кредиттер 7,6%-ға ұлғайды, халыққа кредиттер 2,3%-ға көтерілді.

2011 жылғы қаңтар-қыркүйекте кредиттеу 10,9%-ға ұлғайды, бұл ретте заңды тұлғаларды кредиттеу 12,5%-ға, ал жеке тұлғаларды кредиттеу 6,9%-ға көтерілді.

Заңды тұлғаларға берілген кредиттер бойынша орташа алынған ставка 2010 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2011 жылғы қыркүйекте 11,9%-дан 10,8%-ға дейін төмендеді, оған 2011 жылғы 3-тоқсанда заңды тұлғалар үшін ұлттық валютада да, шетел валютасындағы кредиттер бойынша қарыз алудың құнының арзандауы себепші болды.

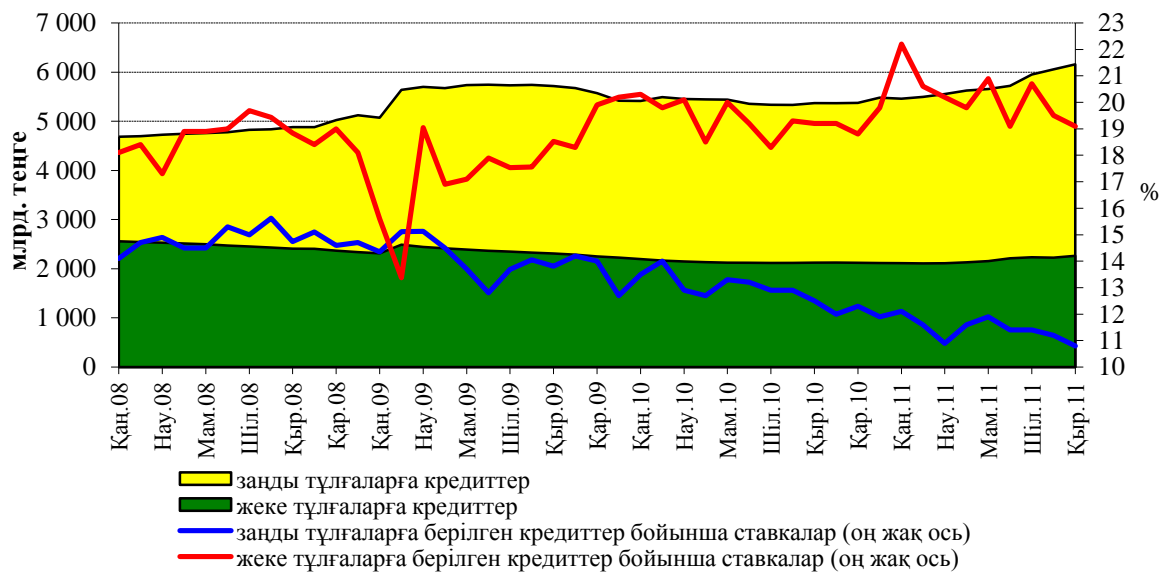
Жеке тұлғаларға берілген кредиттер бойынша орташа алынған ставка 2010 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2011 жылғы қыркүйекте 19,8%-дан 19,1%-ға дейін төмендеді. Тұтастай алғанда 2011 жылғы 3-тоқсанда шетел валютасында берілген заемдар бойынша ставкалардың өсуі және ұлттық валютада берілген заемдар бойынша олардың шамалы төмендеуі байқалады. (28-график).

Кредиттер құрылымында кредиттеу объектілері бойынша берешектің негізгі көлемі айналым қаражатын сатып алуға (26,8%), жаңа құрылысқа және қайта жаңартуға (15,9%), сондай-ақ басқа да мақсаттарға (24,9%) берілген кредиттерге тиесілі болды.

Салалар бойынша алғанда банктердің экономикаға берілген кредиттері бойынша айтарлықтай берешек басқа салаларға (өндірістік емес салаға және жеке қызметке 41,5%), саудаға – 20,3, құрылысқа – 17,9%, өнеркәсіпке – 11,5% тиесілі.

9-график

Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы

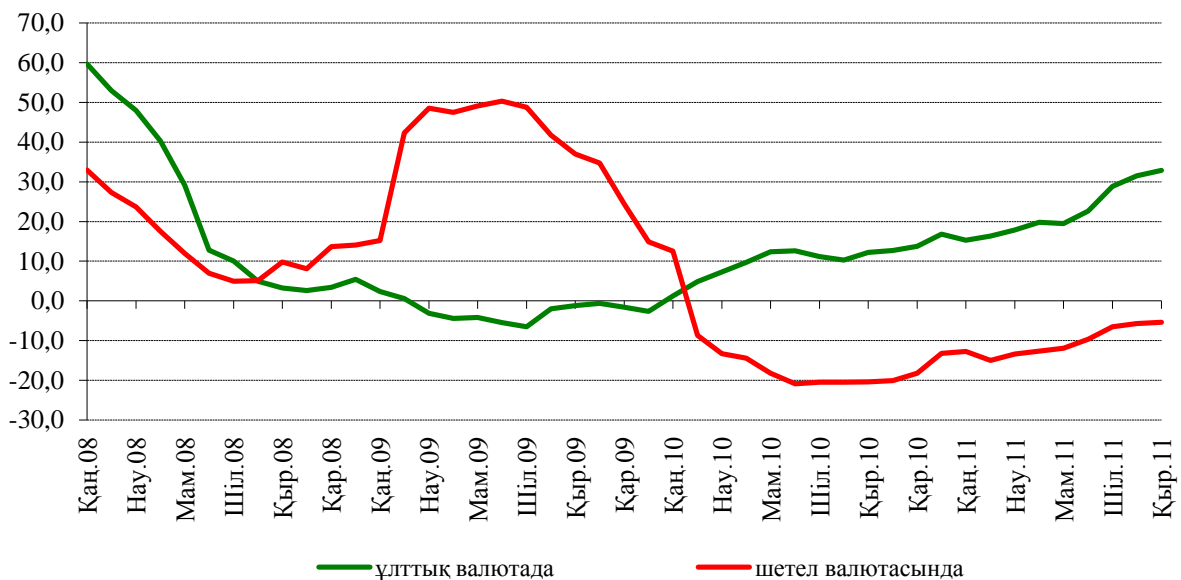

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Заңды тұлғаларға берілген кредиттер көлемі 2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2011 жылғы қыркүйекте 14,7%-ға көтерілді. Заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы кредиттері жылдық көрсетумен 32,9%-ға өсті, шетел валютасындағы кредиттер 5,4%-ға төмендеді (29-график).

10-график

Заңды тұлғаларға берілген кредиттердің динамикасы (алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

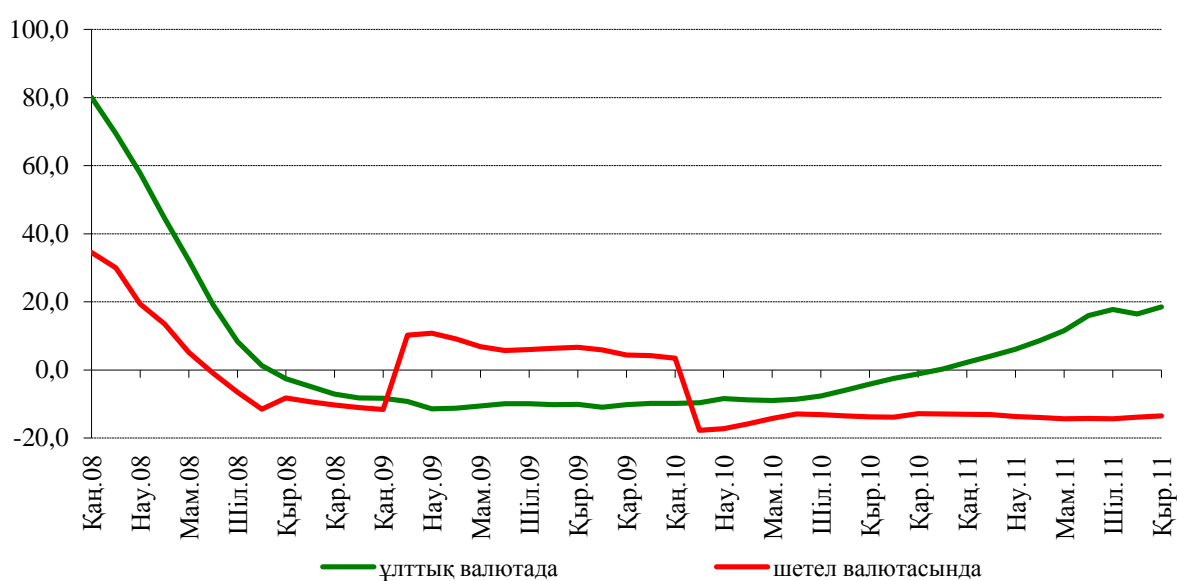
2011 жылғы қыркүйектің аяғында заңды тұлғаларды кредиттеудің жалпы көлеміндегі орта және ұзақ мерзімді кредиттердің үлесі 77,5%-ды құрады (2010 жылғы желтоқсанда – 78,8%).

2011 жылғы қыркүйекте 2010 жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда жеке тұлғаларға берілген кредиттердің көлемі 6,5%-ға көтерілді. Халыққа берілген кредиттер құрылымында ұлттық валютадағы кредиттер 18,5%-ға көтерілгенін, ал шетел валютасында 13,5%-ға төмендегенін көрсетті (30-график).

2011 жылғы қыркүйектің аяғында жеке тұлғаларды кредиттеудің жалпы көлеміндегі орта және ұзақ мерзімді кредиттердің үлесі 96,4%-ды құрады (2010 жылғы желтоқсанда – 96,3%).

11-график

Халыққа берілген кредиттердің динамикасы (алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

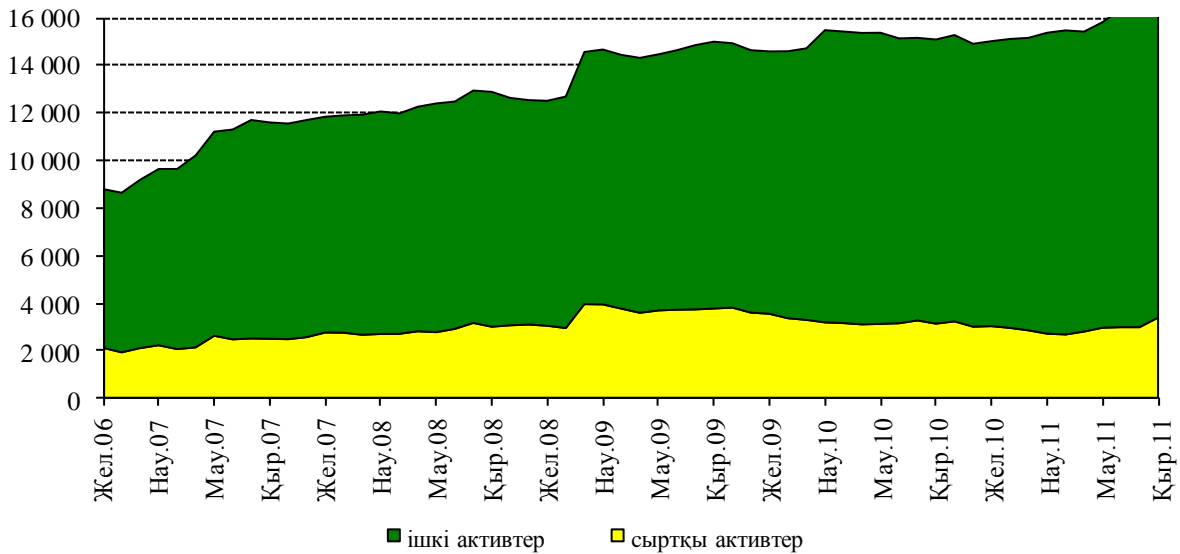
3.2.3. Банктердің активтері мен міндеттемелері

– Активтер

2011 жылғы 3-тоқсанда банктер активтерінің монетарлық шолуға сәйкес есептелген мөлшері 16,5 трлн. теңгеге дейін 4,3%-ға өсті. Банктердің активтері жылдық көрсетумен (2011 жылғы қыркүйекте 2010 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда) 9,3%-ға ұлғайды (31-график).

12-график

Банктер активтерінің динамикасы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

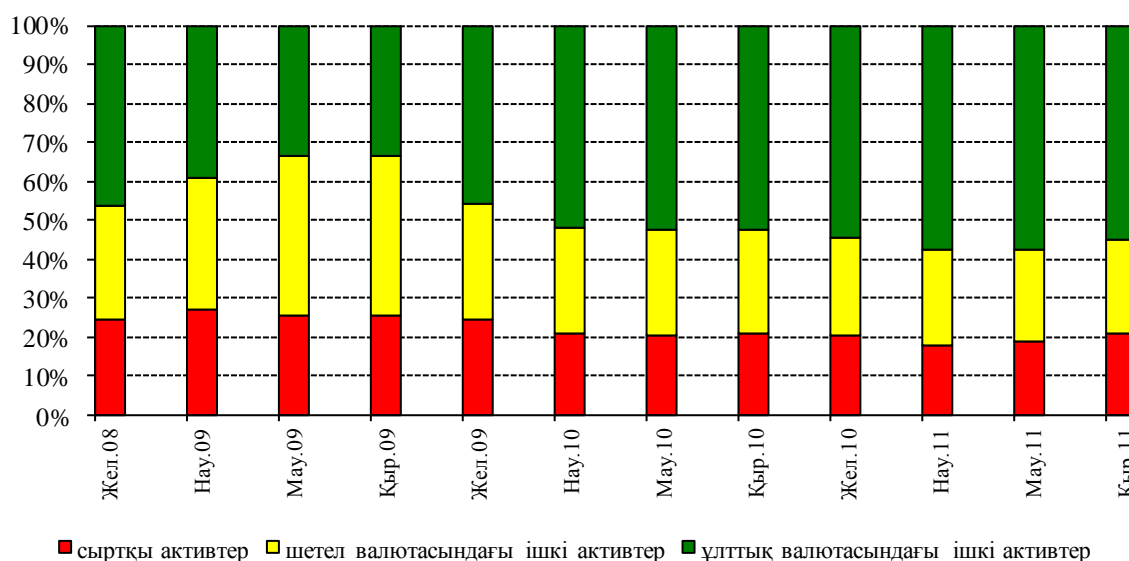
2011 жылғы қыркүйекте банктердің сыртқы активтері активтердің жалпы көлемінің 20,6%-ын иеленді немесе 22,9 млрд. АҚШ долл. құрады. Олар 2010 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 10,0%-ға, 2011 жылғы маусыммен салыстырғанда – 12,7%-ға ұлғайды.

Сыртқы активтер құрылымында 2011 жылғы қыркүйекте резидент еместерге берілген кредиттер 48,2% (2011 жылғы маусымда – 48,7%), резидент еместерде орналастырылған депозиттер – 32,2% (2011 жылғы маусымда – 28,8%), резидент еместердің бағалы қағаздары – 4,2% (2011 жылғы маусымда – 4,2%), алуға арналған басқа шоттар – 15,4% (2011 жылғы маусымда – 18,3%) болды.

2011 жылғы қыркүйекте ішкі активтердің үлесіне 79,4% немесе 13,1 трлн. теңге тиесілі болды, оның ішінде ұлттық валютамен ішкі активтер 69,6% немесе 9,1 трлн. теңге, шетел валютасымен – 30,4% немесе 4,0 трлн. теңге болды. 2011 жылғы шілде-қыркүйекте ішкі активтер 2,0%-ға, оның ішінде ұлттық валютадағы ішкі активтер 0,5%-ға төмендеді, шетел валютасындағы активтер 8,0%-ға өсті (32-график).

13-график

Банк активтерінің құрылымы, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы шілде-қыркүйекте банктердің активтері сапасының шамалы нашарлауы байқалды. Стандартты активтердің үлесі 49,2%-дан 47,7%-ға дейін төмендеді, күмәнді активтердің үлесі 35,4%-дан 35,5%-ға дейін ұлғайды, үмітсіз активтердің үлесі 15,4%-дан 16,8%-ға көтерілді.

Күмәнді активтер құрылымында 1, 3 және 5-санаттағы активтердің шоғырлануына бағытталған активтердің белгілі бір миграциясы байқалды. Күмәнді активтер құрамында 1-санаттағы активтердің үлесі 30,6%-дан 30,2%-ға дейін төмендеді, 2-санатта 12,6%-дан 9,9%-ға дейін төмендеді, 3-санатта – 22,5%-дан 22,8%-ға дейін ұлғайды, 4-санатта – 8,8%-дан 8,2%-ға дейін төмендеді, 5-санатта – 25,5%-дан 28,9%-ға дейін ұлғайды. Күмәнді активтер құрылымындағы аталған өзгерістер банктер активтері сапасының төмендеу қаупінің сақталып отырғандығын көрсетеді.

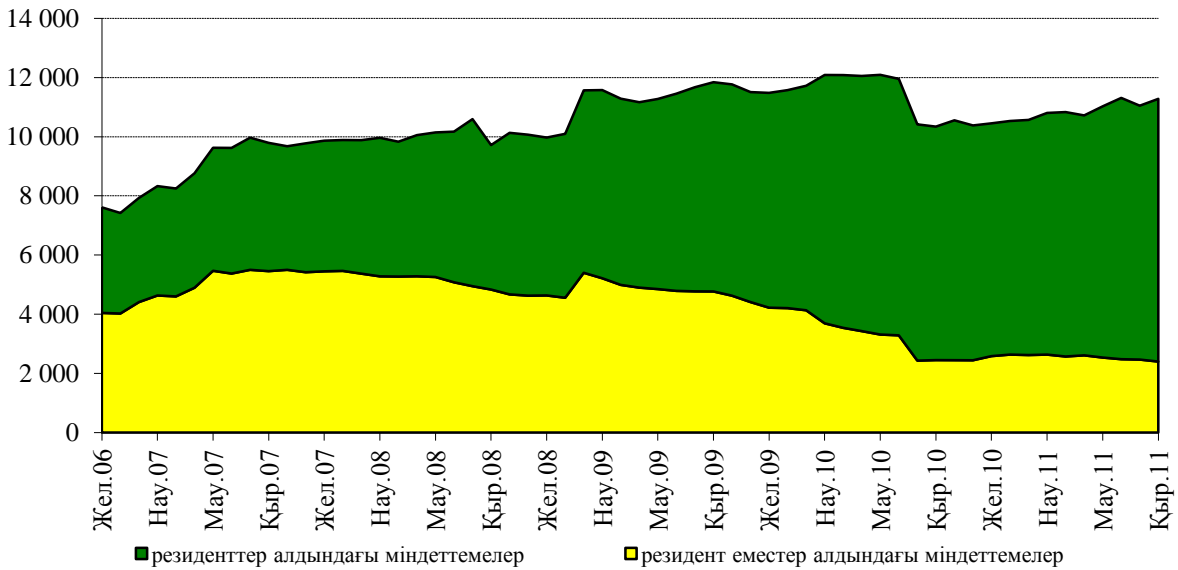
Тұтастай алғанда, монетарлық шолу бойынша 2011 жылғы 3-тоқсанда банк активтерінің шамалы өскенін көрсетті. Кредит тәуекелінің жоғары деңгейі және активтер сапасының төмендеуі Қазақстан банк жүйесінің әлсіз жағы болып қалып отыр. 2011 жылғы 3-тоқсанда кредиттеудің 6,2%-ға өсуіне қарамастан, банктер бұрынғысынша экономиканы белсенді түрде кредиттеуден бас тарта отырып, өздерінің консервативтік саясатын сақтап отыр.

– Міндеттемелер

2011 жылғы 3-тоқсанда банктердің монетарлық шолуға сәйкес есептелген міндеттемелерінің жалпы сомасы 2,3% өсті және қыркүйектің аяғында 11,3 трлн. теңге болды (33-14-график).

14-график

Банктер міндеттемелерінің динамикасы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Банктердің резидент емес алдындағы міндеттемелері 2011 жылғы маусыммен салыстырғанда 2011 жылғы қыркүйекте 2,4 трлн. теңгеге (16,2 млрд. АҚШ долл.) дейін 5,4%-ға төмендеді. Банктердің міндеттемелері 2010 жылдың тиісті айына 2,3%-ға қысқарды. 2011 жылғы қыркүйектің аяғында банктердің барлық міндеттемелері көлемінің 21,3% банктердің резидент емес алдындағы міндеттемелеріне тиесілі болды.

Банктердің резиденттер емес алдындағы міндеттемелерінің құрылымында резидент емес алдындағы депозиттері бойынша міндеттемелер 2011 жылғы маусымдағы 9,0%-дан 2011 жылғы қыркүйектегі 6,3%-ға дейін төмендеді, бағалы қағаздар бойынша міндеттемелер үлесі 68,3%-дан 71,8%-ға дейін ұлғайды, резидент емес алдындағы кредиттер тиісінше 20,3%-дан 19,1 %-ға дейін төмендеді.

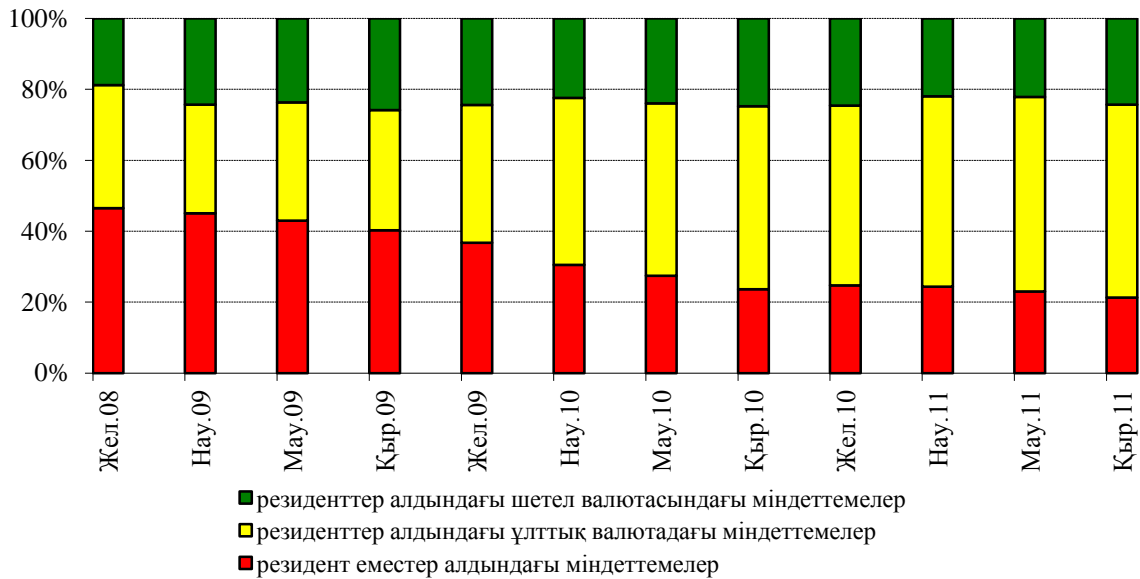
2011 жылғы шілде-қыркүйекте резиденттер алдындағы міндеттемелер 4,6%-ға 8,9 трлн. теңгеге дейін (60,0 млрд. АҚШ долл.) көтерілді, оның ішінде ұлттық валютамен міндеттемелер 1,5%-ға 6,1 трлн. теңгеге дейін ұлғайды, шетел валютасымен міндеттемелер 12,2%-ға 2,7 трлн. теңгеге дейін ұлғайды (34-15-график).

Осылайша, 2011 жылғы 3-тоқсанда банктердің міндеттемелері бойынша әр түрлі бағыттағы үрдісі байқалды: резиденттер алдындағы міндеттемелердің өсуі және сол сияқты резидент емес алдындағы міндеттемелердің төмендеуі. Бұл ретте, резиденттер алдындағы міндеттемелердің өсуі шетелдік құрамдас бөліктердің ұлғаюы есебінен қамтамасыз етілді. Резидент емес алдындағы міндеттемелердің төмендеуі резидент емес алдындағы депозиттері мен кредиттерінің төмендеуі есебінен болды.

Осыған байланысты ағымдағы 2011 жылғы 3-тоқсанда қорландырудың сыртқы көздерін ішкі көздерге ауыстыру үрдісі жалғасын табады деп тұжырымдауға болады.

15-график

Банктер міндеттемелерінің құрылымы, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

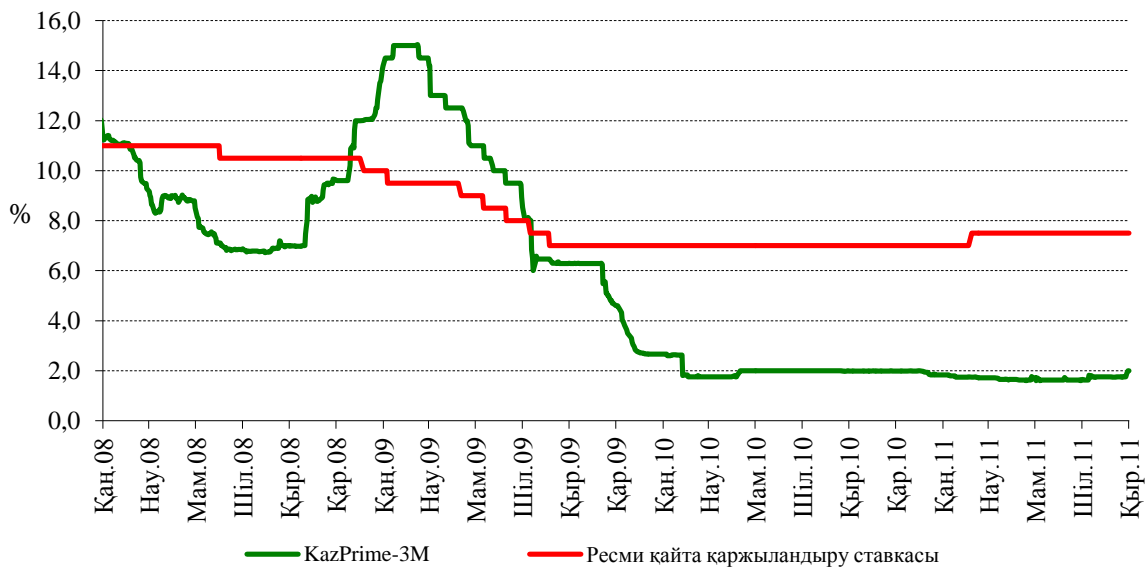
3.2.4. Қаржы нарығындағы ставкалар

2011 жылғы 3-тоқсанда банкаралық нарықта ставкалар деңгейінің өсуі байқалды.

KazPrime индикаторы орташа алғанда 2011 жылғы 2-тоқсандағы 1,72%-дан 2011 жылғы 3-тоқсанда орташа алғанда 1,72%-ға дейін өсті. Бұл ретте 2011 жылғы маусымның аяғында бұл индикатор 1,63%, ал 2011 жылғы қыркүйектің – 2,00% болды (35-16-график).

16-график

KazPrime индикаторының динамикасы және ресми қайта қаржыландыру ставкасы, %

Дерек көзі: Қазақстан Қор Биржасы, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

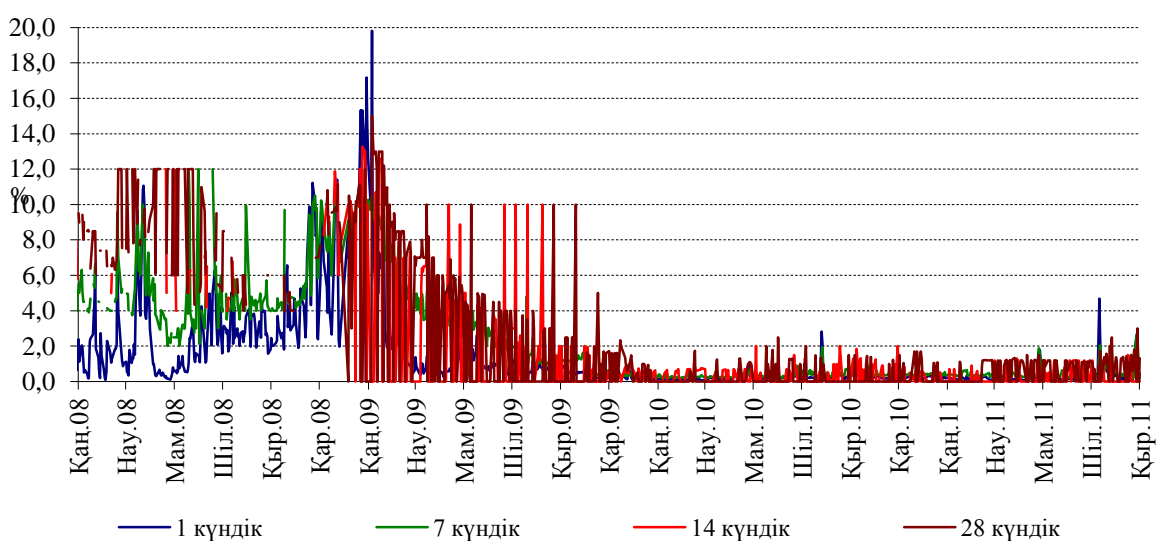
Автоматты РЕПО секторында 1 күндік операциялар бойынша орташа алынған ставка 2011 жылғы 3-тоқсанда өсті және 0,74% (2-тоқсанда – 0,29%) болды. Бұл ретте оның ең көп деңгейі 4,69%, ал ең азы – 0,07% болды.

7 күндік РЕПО операциялары бойынша ставкалардың ауытқулары 2011 жылғы 3-тоқсанда 0,20%-дан 2,67%-ға дейінгі (орташа алынған ставка 0,45% болды), 14 күндік РЕПО операциялары бойынша – 0,37%-дан 1,50%-ға дейінгі (орташа алынған ставка 0,48% болды), 28 күндік РЕПО операциялары бойынша – 0,60%-дан 3,00%-ға дейінгі (орташа алынған ставка 1,19% болды) диапазонда өтті (36-график).

Автоматты РЕПО секторындағы мәмілелер көлемі 2011 жылғы 3-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда 14,1%-ға ұлғайды.

17-график

РЕПО операциялары бойынша ставкалар динамикасы, %

Дерек көзі: Қазақстан Қор Биржасы

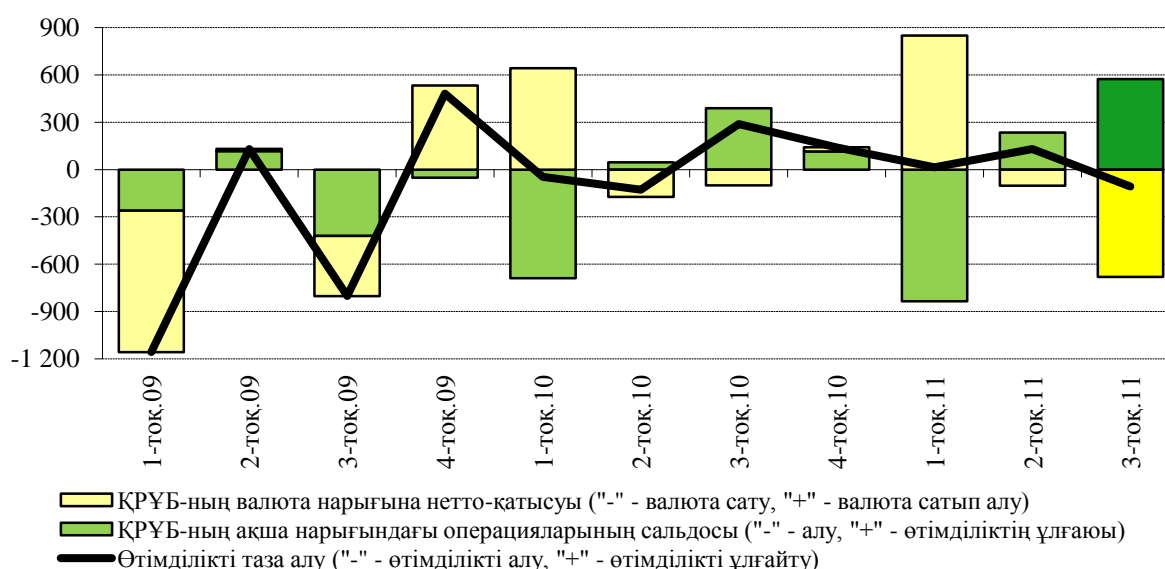
4. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

2011 жылғы 3-тоқсанда қаржы нарығындағы жағдай тұрақты болды, банктердің жеткілікті теңге өтімділігі орын алды.

2011 жылғы 3-тоқсанда теңгемен өтімділік ұсыну Ұлттық Банктің қаржы нарығындағы операцияларының қорытындылары болып табылады, бұл негізінен Ұлттық Банктің ішкі валюта нарығында қолма-қол шетел валютасын нетто-сату есебінен болды (37-18-график).

18-график

Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы, млрд. теңге

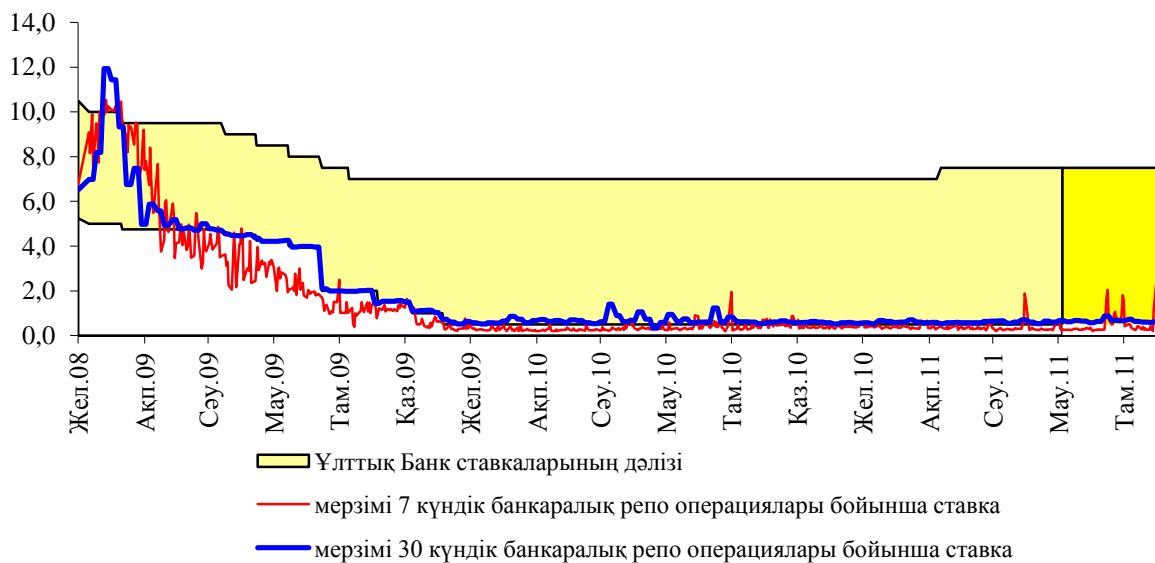
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы 3-тоқсанда Ұлттық Банктің ставкалар дәлізі өзгерген жоқ. Ресми қайта қаржыландыру ставкасы 7,5%-ға деңгейінде қалды, банктерден тартылатын депозиттер бойынша ставкалар өзгерген жоқ: 7 күндік депозиттер бойынша ставка 0,5%, 1 айлық депозиттер бойынша – 1,0% болды.

2011 жылғы 3-тоқсанда ақша нарығындағы жағдай пайыздық ставкалардың құбылмалылығымен сипатталды. Бұл ретте 2011 жылғы шілде-тамызда ставкалар өсті, ал қыркүйекте біршама төмендеді. Орташа алғанда 2011 жылғы 3-тоқсанда ставкалар деңгейі Ұлттық Банктің ставкалар дәлізінің төменгі шекарасына жақын болды. Мерзімі 30 күнге дейінгі банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған ставка 2011 жылғы 2-тоқсандағы 0,61%-дан 2011 жылғы 3-тоқсанда 0,66%-ға дейін ұлғайды. Мерзімі 7 күндік банкаралық РЕПО операциялары бойынша орташа алынған ставка 2011 жылғы 2-тоқсандағы 0,30%-дан 2011 жылғы 3-тоқсанда 0,45% дейін өсті (38-19-график).

19-график

Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары, %

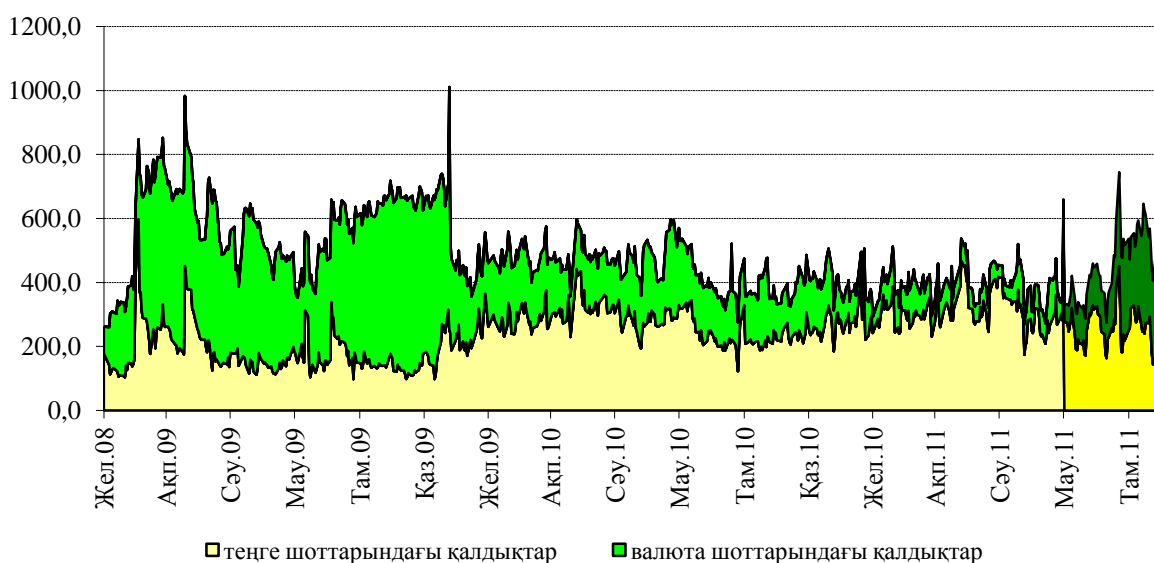
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы шілде-қыркүйекте банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтардың динамикасы әр бағытты болды. 2011 жылғы 3-тоқсан бойы банктердің шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар біртіндеп ұлғайды. Тұтастай алғанда 2011 жылғы қыркүйектің аяғында олардың көлемі 2011 жылғы маусымның аяғындағы көлеммен салыстырғанда 5,7 есе ұлғайды.

2011 жылғы 3-тоқсанда банктердің ұлттық валютадағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтары құбылмалы болды, бүкіл кезең ішінде олардың өсуі төмендеуімен және керісінше ауысты. Мәселен, шілде-тамызда олар біршама ұлғайды, ал қыркүйекте олардың төмендеу үрдісі байқалды. Нәтижесінде, 2011 жылғы қыркүйектің аяғында олардың көлемі 2011 жылғы маусымның аяғындағы көлеммен салыстырғанда 8,4% төмендеді (39-20).

20-график

Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттардағы қалдықтары, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.1. Ішкі валюта нарығындағы үстемдіктер

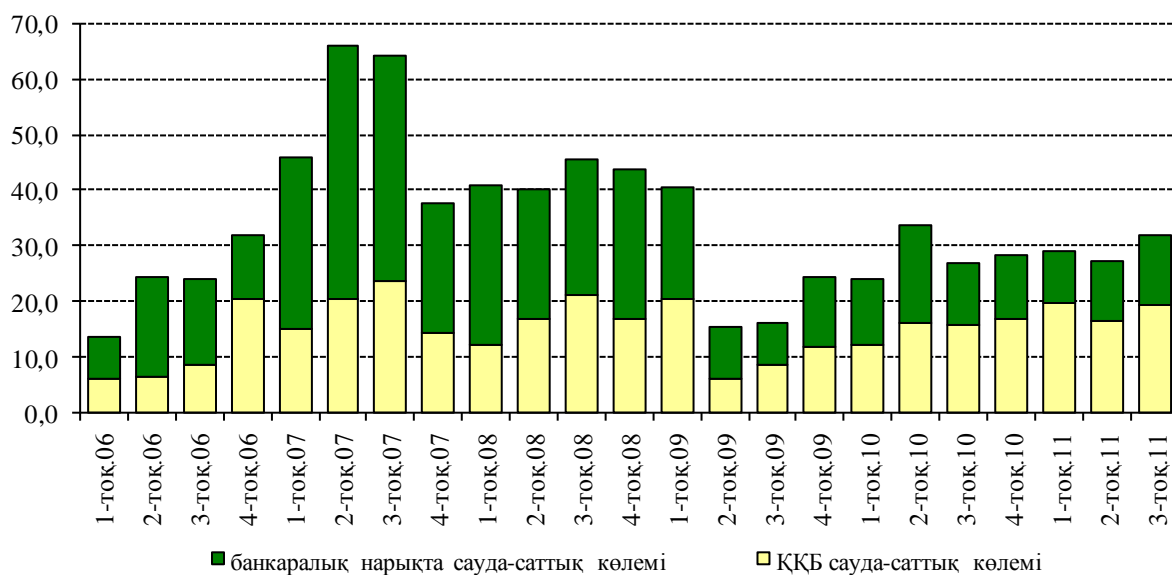
Ішкі валюта нарығындағы ахуал шетел валютасын ұсынудан шетел валютасына сұраныстың арту жағдайларында қалыптасты.

2011 жылғы 3-тоқсанда Қазақстан Қор Биржасындағы валюта сегментіндегі және банкаралық валюта нарығындағы сауда-саттықтардың жалпы көлемі 2011 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда (16,1%-ға) ұлғайып 31,8 млрд. АҚШ долларын құрады.

Қазақстан Қор Биржасындағы долларлық позициядағы биржалық сауда-саттықтар көлемі 2011 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 16,9% өсіп, 19,1 млрд. АҚШ долл. болды (Қазақстан Қор Биржасындағы сауда-саттықтардың нетто-көлемі брутто-көлемнің 78% құрады). Биржадан тыс валюта нарығындағы операциялардың көлемі 2011 жылғы 3-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда 14,9% ұлғайып, 12,6 млрд. АҚШ долл. құрады (40-график).

21-график

Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі, млрд. АҚШ долл.

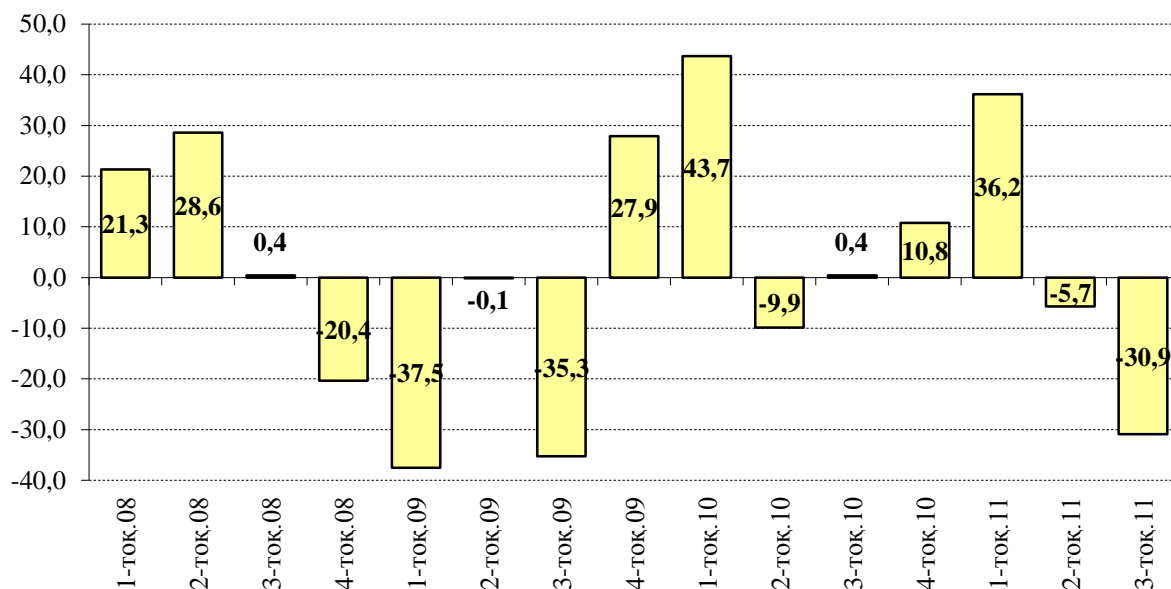

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы 3-тоқсанның қорытындысы бойынша Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасындағы қатысу коэффициенті -30,9% (2011 жылғы 2-тоқсанда ол -5,7%) болды (41-график). Осылайша, 2011 жылғы 3-тоқсанда Ұлттық Банк ішкі валюта нарығында шетел валютасын сатушы ретінде басым болды.

22-график

Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасындағы қатысу коэффициенті, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.2. Ең төменгі резервтік талаптар

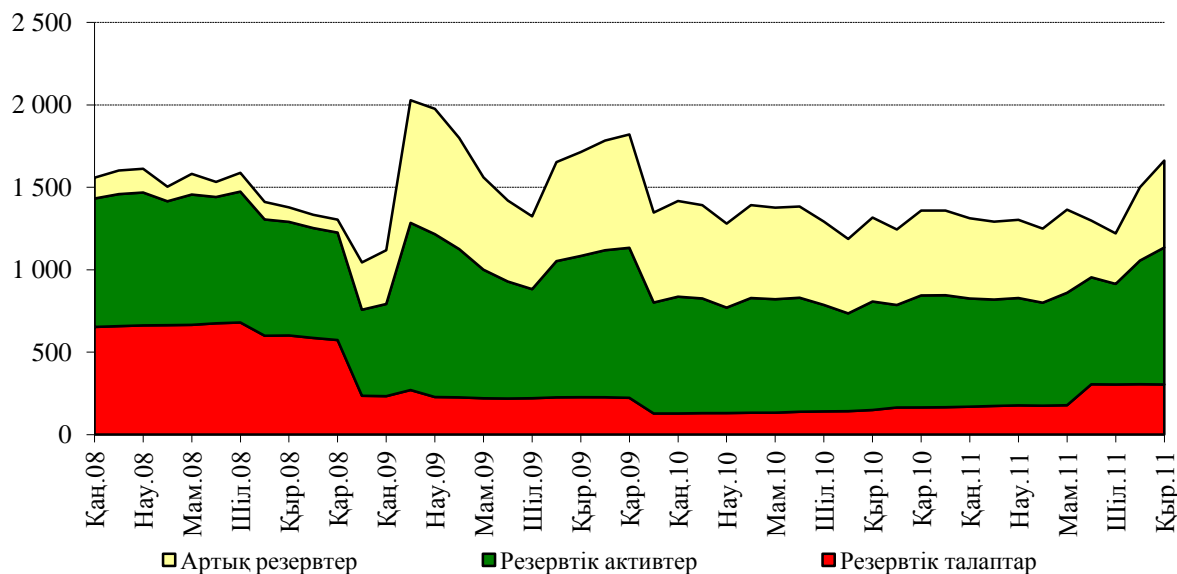
Инфляциялық қысымды сақтау жағдайында ақша-кредит саясатын қатаңдату мақсатында Ұлттық Банк Басқармасының «Ең төменгі резервтік талаптардың нормативтерін белгілеу туралы» № 54 қаулысына өзгерістер енгізілді. Ұлттық Банк Басқармасының 2011 жылғы 29 сәуірде өткен отырысында ең төменгі резервтік талаптардың нормативтерін (бұдан әрі – ЕТРТ) өзгерту туралы шешім қабылданды. ЕТРТ нормативі ішкі міндеттемелері бойынша 2,5% деңгейінде, өзге міндеттемелер бойынша 4,5% деңгейінде белгіленді.

Қолданыстағы заңнамаға сәйкес ЕТРТ жаңа нормативтері 2011 жылғы 31 мамырдан бастап қолданысқа енгізілді. Ең төменгі резервтік талаптардың нормативтерін өзгерту нәтижесінде 2011 жылғы маусымнан бастап банктердің артық өтімділіктерінің қысқаруы байқалды.

2011 жылғы шілде-қыркүйекте резервтік активтер резервтеудің қажетті көлемінен орташа есеппен 2,3 есе (2011 жылғы 2-тоқсанда – орташа алғанда 3,2 есе, 2010 жылғы 2-тоқсанда – 5,1 есе) асып түсті (42-график).

23-график

Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

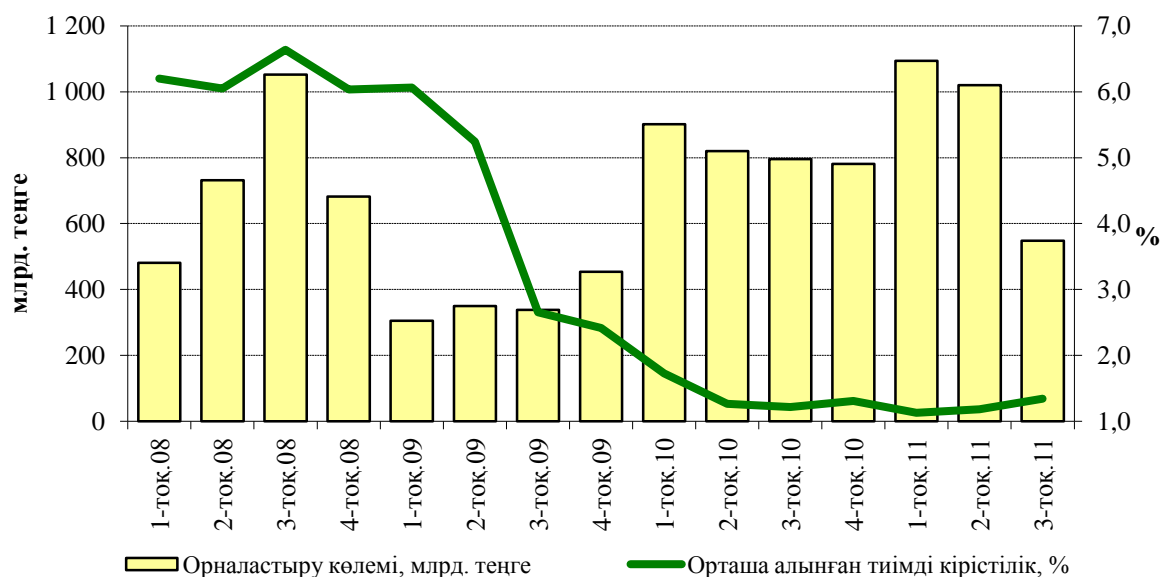
4.3. Ашық нарықтағы операциялар

2011 жылғы 3-тоқсанда банктер тарапынан Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноталарына сұраныстың қысқарғаны байқалды. Бұл эмиссия көлемінің төмен болуынан, сондай-ақ банктердің портфелінде қысқа мерзімді ноталар көлемінің төмендеуіне байланысты болды. Сонымен қатар, 2011 жылғы тамызда Ұлттық Банк 9 ай айналыс мерзімді ноталарды шығара бастады.

2011 жылғы 3-тоқсанда шығарылған қысқа мерзімді ноталардың көлемі 2011 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 1,9% төмендеп, 547,7 млрд. теңге болды. Қысқа мерзімді ноталар эмиссиясының ең үлкен көлемі (2011 жылғы 3-тоқсан ішіндегі барлық эмиссия көлемінің 45%) қыркүйекке, ең аз көлемі - шілдеге дәл келді. Орналастырылған ноталар бойынша орташа алынған кірістілік 2011 жылғы 2-тоқсандағы 1,18%-дан 2011 жылғы 3-тоқсанда 1,34%-ға дейін ұлғайды (43-график).

24-график

Қысқа мерзімді ноталарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік (кезең үшін)

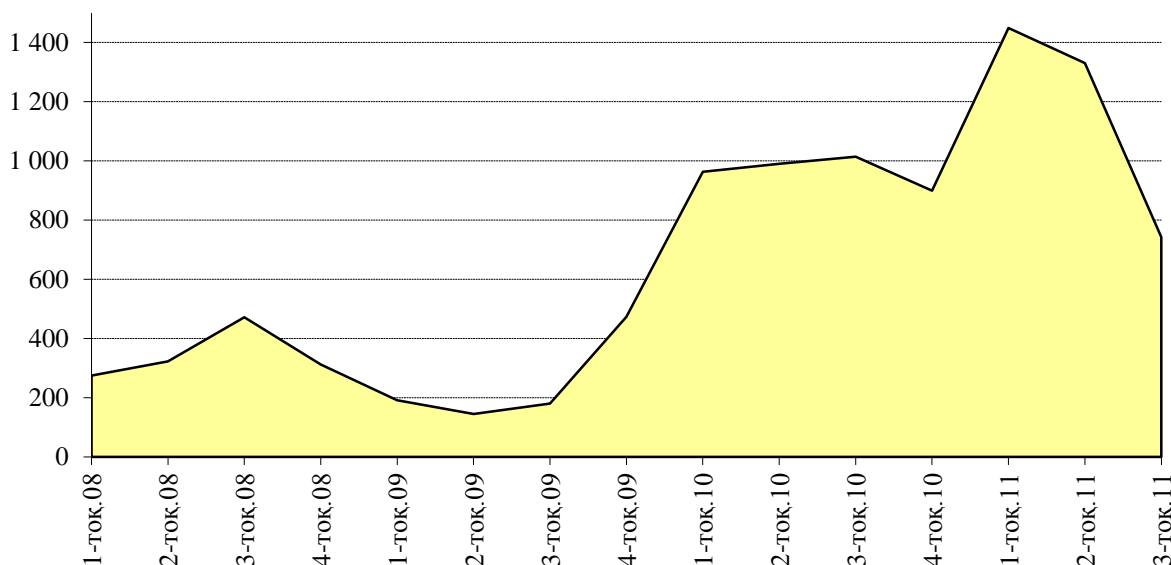

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы қыркүйектің аяғында айналыстағы қысқа мерзімді ноталардың көлемі 742,6 млрд. теңге болды, бұл 2010 жылғы желтоқсанның аяғындағы көлемнен 17,5% аз (44-график).

25-график

Айналыстағы қысқа мерзімді ноталар, млрд. теңге (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.4. Тұрақты механизмдер

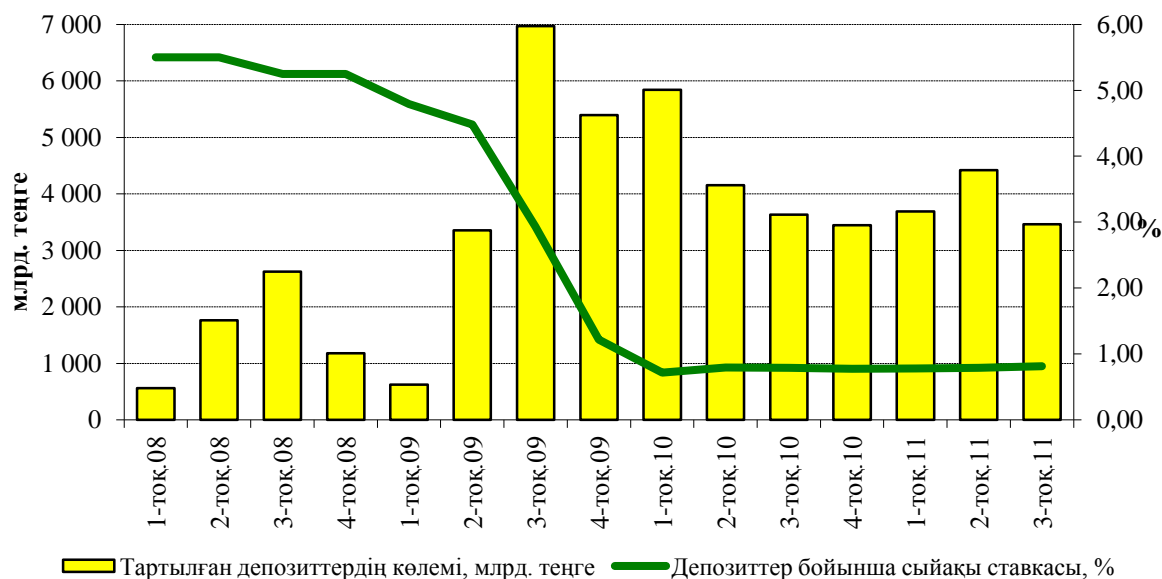
2011 жылғы 3-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда банктерден тартылған депозиттердің көлемі ұлғайды. Тарту көлемі шілдеде жоғары болып қалды, бұл ретте

тарту көлемі тамыз-қыркүйекте іс жүзінде екі есе төмендеді. Тұтастай алғанда, 2011 жылғы шілде-қыркүйекте 3461,3 млрд. теңге сомаға депозиттер тартылды, бұл 2011 жылғы 2-тоқсандағы көлемнен 21,7% аз және 2010 жылғы 3-тоқсандағы көлеммен салыстырғанда 4,7% көп.

Депозиттер бойынша сыйақының орташа ставкасы 2011 жылғы 3-тоқсанда өткен тоқсандағымен салыстырғанда 0,79%-дан 0,81%-ға ұлғайды (45-график).

26-график

Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және ставкалары (кезең ішінде)

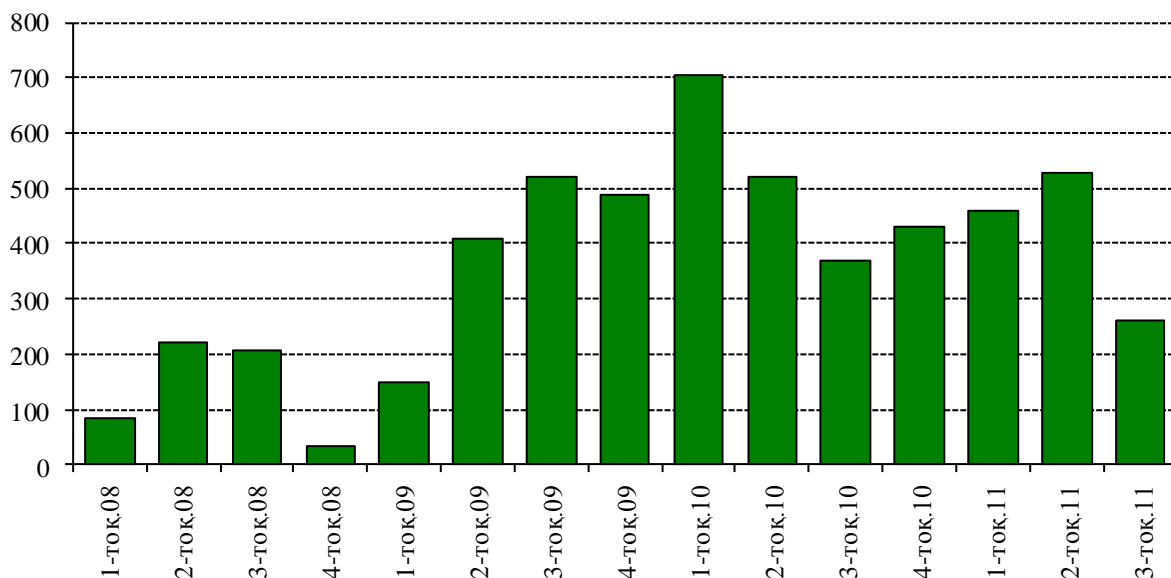

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Депозиттерді тарту көлемінің ұлғаюы Ұлттық Банктің олар бойынша өтелмеген міндеттемелері көлемінің қоса өскенін көрсетеді. 2011 жылғы қыркүйектің қорытындылары бойынша банктердің Ұлттық Банктегі депозиттері бойынша өтелмеген берешек қалдықтарының көлемі 261,5 млрд. теңге болды, бұл 2010 жылғы желтоқсандағы көлеммен салыстырғанда 1,6%-ға көп (46-график).

27-график

Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттері бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі, млрд.теңге (кезең аяғында)

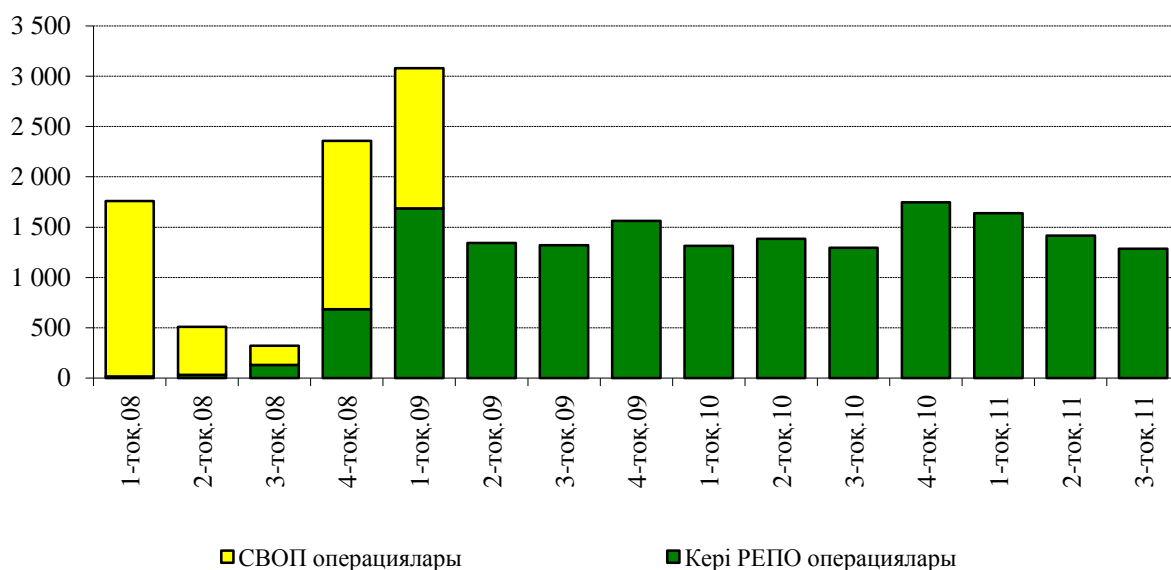

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Айықтыру операцияларын жүргізуден басқа Ұлттық Банк 2011 жылғы 3-тоқсанда кері РЕПО операцияларын жүргізу арқылы қайта қаржыландыру заемдарын банк секторына ұсынуды жалғастырды. Кері РЕПО операцияларының жалпы көлемі 2011 жылғы шілде-қыркүйекте 1286,2 млрд. теңге болды. Аталған операциялардың көлемі өткен тоқсанмен салыстырғанда 9,2%-ға төмендеді (47-график).

28-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларының көлемі, млрд. теңге (кезең ішінде)

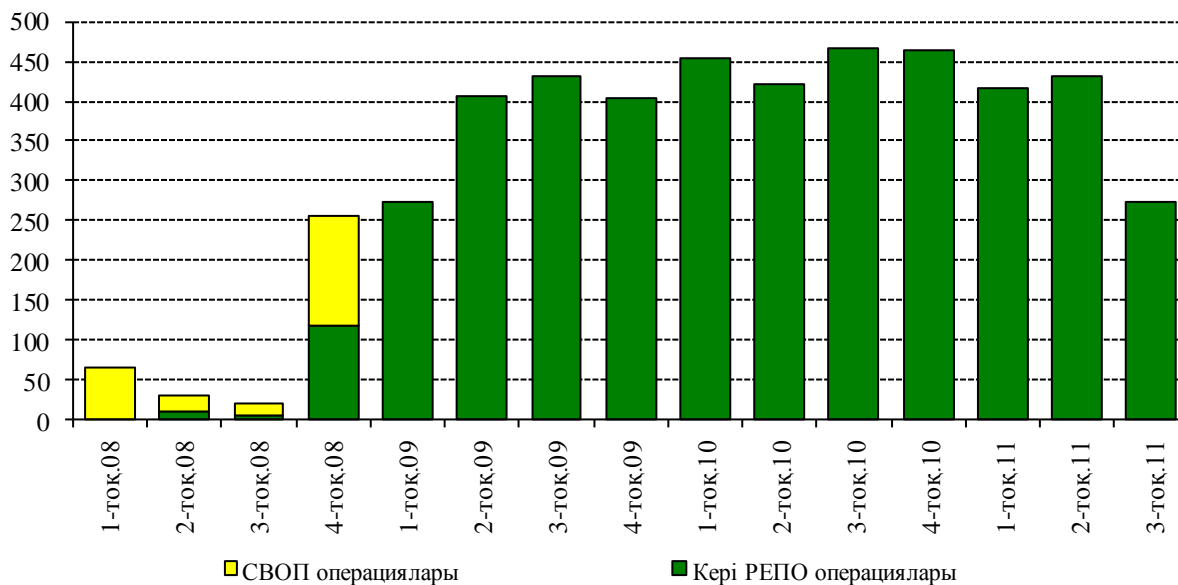

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2011 жылғы қыркүйектің аяғында кері РЕПО операциялары бойынша өтелмеген берешектің көлемі 274,1 млрд. теңге болды (48-график).

29-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операциялары бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі, млрд. теңге (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі